

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Marie Němečková

**Komparativní případová studie
separatistických stran v Belgii a Kanadě**

Bakalářská práce

Praha 2017

Autor práce: **Marie Němečková**

Vedoucí práce: **prof. PhDr. Blanka Říhová, CSc.**

Rok obhajoby: 2017

Bibliografický záznam

NĚMEČKOVÁ, Marie. *Komparativní případová studie separatistických stran v Belgii a Kanadě*. Praha, 2017. 84 s. Bakalářská diplomová práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií. Vedoucí bakalářské práce prof. PhDr. Blanka Říchová, CSc.

Abstrakt

Tématem bakalářské práce jsou separatistické strany v Belgii a Kanadě, konkrétně Vlaams Belang a Parti Québécois. Strany jsou komparovány na základě geneze, struktury, pozice v systému, úspěchů ve volbách a volebního programu. Práce dochází k závěru, že strany jsou shodné pouze v důrazu na lingvistický separatismus.

Abstract

This bachelor thesis is focused on separatist parties in Canada and Belgium, specifically Vlaams Belang and Parti Québécois. The comparison of those parties is based on their history, structure, success in elections, programme and position in the political system of their regions and countries. Through the comparison the thesis shows that those two parties are similar only in their language focused separatism.

Klíčová slova

Belgie, Kanada, separatismus, Vlámsko, Québec, politické strany, Parti Québécois, Vlaams Belang

Keywords

Belgium, Canada, separatism, Flanders, Québec, political parties, Parti Québécois, Vlaams Belang

Rozsah práce:

120 467 znaků včetně mezer

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 6.1.2017

Marie Němečková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí práce prof. PhDr. Blance Říkové, CSc. za trpělivost, vstřícný přístup i cenné rady a připomínky ke zpracování práce.

Dále bych chtěla poděkovat všem svým blízkým za velkou podporu, bez níž by práce nikdy nemohla být dokončena.

Institut politologických studií

Projekt bakalářské práce

Úvodní část a zdůvodnění výběru tématu

Problematika separatismu je jedním z nejdiskutovanějších témat současnosti. Separatistické tendence se objevují nejen v nestabilních oblastech například východní Evropy (především v bývalých státech Sovětského svazu), ale i v jinak stabilních státech západního světa. Separatistická hnutí a skupiny, které v posledních desítkách let výrazně získávají na vlivu a na podpoře mezi občany, pak způsobují problémy jak politické, tak i ekonomické. Mezi západní demokratické státy, ve kterých se tyto snahy objevují nejviditelněji a v některých případech i ve spojitosti s užitím násilí, pak patří například Španělsko (Baskicko), Velká Británie (Skotsko a Irsko), Belgie (Vlámsko) a Kanada (Québec).

Tyto dva posledně zmiňované státy jsem si i vybrala pro svou bakalářskou práci, jelikož vidím velkou podobnost v jejich problému. Nejen proto, že se jedná o separatismus založený na jazykové, ekonomické a historické odlišnosti etnické skupiny uvnitř státu, ale i proto, že v případě těchto dvou států se jedná o jiný průběh konfliktu než u ostatních zmiňovaných případů. Skupina, která má zájem na odtržení není agresivní, násilnická ani nic podobného, hlavní separatistické strany mají ve srovnání s ostatními případy poměrně malou podporu, a i jejich program je podobný. Má hypotéza tedy tvrdí, že se jedná o dva případy stejného typu separatismu, které se liší jen v některých bodech. Z ní vychází i otázka, zda je u obou těchto případů secese vůbec pravděpodobná/proveditelná. Konkrétní komparaci těchto dvou případů jsem pak nenalezla v žádné literatuře, což je dalším důvodem pro výběr tématu.

Postup a předpokládaná struktura práce

Svou komparaci hodlám postavit na několika výchozích bodech, které jsou klíčové pro vznik separatistických stran. Bez těchto faktorů by tyto strany de facto neměly argumenty pro své voliče proč se oddělit. Porovnáním těchto bodů hodlám ilustrovat, důvody pro vznik a náplň programu obou separatistické stran současnosti i jejich předchůdců v obou státech.

Prvním výchozím bodem je samotná *historie státu* se zaměřením právě na důvody průběh separatismu. Klíčové budou události druhé poloviny 20. století, která byla pro vývoj obou hnutí důležitá. V Kanadě, respektive v Québecu, šlo především o tzv. Quiet revolution, která probíhala v šedesátých letech v Québecu a s níž je spojen vznik hnutí Front de libération du Québec (FLQ). Následně v návaznosti na činnost této skupiny vzniká v roce 1968 pro mou práci klíčová politická strana Parti Québécois (PQ), která se rozhodla pro demokratickou cestu k získání suverenity.

Ve stejném období se odehrávalo v Belgii podobné dění, i když za začátek problému se označují až osmdesátá léta, kdy se vlámská hnutí dostala do ofenzívy. V poválečné Belgii se totiž začaly formovat dvě strany budoucího konfliktu, a to vlámská a frankofonní valonská. S tímto je i spojený například problém víry, kdy vlámská část obyvatel je silně katolická, a naopak valonská je protestantská. Celý problém vlastně začal administrativním rozčleněním Belgie na čtyři regiony s jistou dávkou autonomie v roce 1961. Následně si vlámská strana začala uvědomovat, že se postavení obou táborů změnilo a pomalu se začíná měnit význam jednotlivých částí (ekonomicky a politicky). V tomto období tedy vzniká Vlámský blok (na nějž později navazuje Nová vlámská aliance), který bude jedním ze zkoumaných stran mé práce.

Druhým výchozím bodem pak bude *ekonomické rozdělení státu*, které v obou případech hraje velmi významnou roli. Ekonomickým rozdělením mám na mysli rozdíly v produkci, HDP a další mezi dvěma částmi státu, které jsou právě velmi silným argumentem pro separatistické strany.

Třetím bodem je *náboženský faktor*. V obou případech se náboženství jednotlivých stran liší (Québec a Vlámsko – převažuje katolictví, anglofonní Kanada a Valonsko – převažuje protestanství). Ve své práci bych tedy ráda zodpověděla otázku, zda i náboženství v konfliktu a programu stran hraje roli a pokud ano, tak jakou.

Čtvrtým bodem je pak *jazykový faktor*. V práci mne bude zajímat, nakolik hraje jazyková odlišnost u obou států roli v separatistických snahách. Jazyk je totiž v obou případech vnímán jako určující prvek dané skupiny. Strany, kterým se hodlám ve své práci věnovat, pak neargumentují pouze historickými či ekonomickými rozdílnostmi, ale především apelují na národní identitu občanů, jež je spojena právě s jazykem.

Po zhodnocení předchozích bodů bude následovat hlavní část mé práce. Jedná se konkrétně o srovnání politických separatistických/nacionalistických stran v obou zemích. Kdy na straně jedné se jedná o Parti Québécois (Strana Quebecká) společně s Front de libération du Québec (Fronta za osvobození Québecu) a na straně druhé Nieuw-Vlaamse Alliantie (Nová vlámská aliance) společně s Vlaams Belang (Vlámský zájem). Všechny tyto strany argumentovaly nebo argumentují snahou zastupovat skupinu obyvatel, která se odlišuje výše zmíněnými (v práci zanalyzovanými) faktory. Tyto faktory jsou pak klíčovými body jejich programů. Navíc kladou silný důraz na národnostní otázku a prosazující secesi. Ve své práci hodlám podrobně rozebrat genezi těchto stran, volební programy, jejich přední zástupce, postavení v zemi či úspěšnost ve volbách.

Předpokládaná osnova práce

1. Úvod
2. Belgie
  - 2.1. Faktory ovlivňující rozdělení země
  - 2.2. Vlaams Belang a Nieuw-Vlaamse Alliantie
3. Kanada

- 3.1. Odlišnost Québecu
- 3.2. Front de libération du Québec a Parti Québécois
4. Komparace Vlámských a Quebeckých separatistických stran
  - 4.1. Geneze: Front de libération du Québec a Vlaams Belang
  - 4.2. Volební program
  - 4.3. Hlavní osobnosti
  - 4.4. Výsledky ve volbách
  - 4.5. Současná pozice
5. Analýza komparace
6. Závěr
7. Bibliografie

Cíle výzkumného projektu

Ačkoli se nejedná o tradiční téma a komparace má některé problematické body (rozlišná rozloha obou států nebo fakt, že se nenachází na stejném kontinentu), je mi myslím možné právě tyto dva případy srovnávat. Ve své bakalářské práci se hodlám zaměřit na hlavní aspekty separatismu v těchto případech, zdůraznit hlavní historické mezníky a události či klíčové okamžiky a předložit rozbor politických stran prosazujících secesi. Vyvozené závěry pak budou sloužit k zodpovězení otázky, zda jsou Kanada a Belgie stejným případem separatismu a v čem se tyto dva případy liší, případně pomohou docílit potvrzení hypotézy, že je jedná o jeden případ separatismu s několika odlišnými prvky. Dále se pokusím zodpovědět otázku, zda je u tohoto typu separatismu secese možná či proveditelná.

Metodologie

Svou práci bych ráda pojala jako komparativní případovou studii. Jednalo by se tedy o srovnávací analýzu separatistických stran v kanadském Québecu a případu stran usilujících o rozdělení Belgie. Půjde o tzv. synchronní komparaci, tedy paralelní zkoumání dvou případů. Nejprve, na základě informací získaných z literatury, představím problematiku obou zemí, její stručnou historii a historii konfliktu a zhodnotím stávající stav. Z historického vývoje vyvodím základní prvky, které vedou k separatistickým snahám, a pokusím se o jejich analýzu. Separatistickými snahami mám na mysli veškeré kroky směrem k nezávislosti, které podniká hnutí či politická strana, jež usiluje o nezávislost „svého“ regionu.¹ Hlavním předmětem komparace pak budou právě politické strany prosazující secesi a jejich hlavní představitelé.

---

¹ Např. politická agitace v jiných státech, zvyšování separatistického smýšlení mezi obyvatelstvem/podněcování fanatismu veřejným očeřováním druhé části státu a jejich představitelů apod.

Zdroje informací

Pro seznámení s historickým a kulturním pozadím Belgie jsem použila tři knih: knihu Eduarda Huliciuse² a Yvese Manhèse³ a knihu *Political history of Belgium*⁴, zabývající se Belgickou politickou historií. Dalším cenným zdrojem pro mne bude kniha tří belgických autorů⁵ s názvem *La Belgique va-t-elle disparaître?*. Tato kniha nabízí diskuzi o možnostech rozdělení Belgie a jejím případném zmizení z mapy.

Co se Kanady a Québecu týče, budu vycházet především z článků odborných časopisů a z knihy Jonathana F. Vance⁶, které se zabývají historickým pozadím Quebeckého separatismu a, řekněme, přílišnou hrdostí zdejších obyvatel.

U obou témat budu vycházet z knihy *Nationalism and Social Policy – The Politics of Territorial Solidarity*⁷, která se zabývá problematikou jak Québecu, tak i Belgie velmi podrobně a kterou také považuji za svůj hlavní zdroj.

Tyto díla považuji za stěžejní pro svou práci. Předběžný přehled základní literatury:

BÉLAND, Daniel a André LECOURS. *Nationalism and socialpolicy: the politics of territorial solidarity*. 1st pub. in paperback. New York: Oxford University Press, 2010, xiv, 255 s. ISBN 978-0-19-954685-5.

BÉLANGER, Claude. Jean Lesage and the Quiet Revolution (1960-1966) *Marianopolis College* [online]. 1998 [cit. 2014-06-02] Dostupné z: <<http://faculty.marianopolis.edu/c.belanger/quebechistory/readings/lesage.hht>>

BÉLANGER, Claude. The Quiet Revolution. *Marianopolis College* [online]. 1998 [cit. 2014-06-02] Dostupné z: <<http://faculty.marianopolis.edu/c.belanger/quebechistory/events/quiet.htm>>

BEYEN, Marnix, DESTATTE, Philippe a HOSSEPIED, Luc. *La Belgique va-t-elle disparaître?: itinéraire d'une nation européenne*. La Tour d'Aigues: Aube, 2011. 86 s. Monde en cours. L'urgence de comprendre. ISBN 978-2-8159-0212-0.

---

²HULICIUS, Eduard. *Belgie*. 1. vyd. Praha: Libri, 2006, 185 s. Stručná historie států, sv. č. 35. ISBN 80-727-71914.

³MANHÈS, Yves. *Histoire des Belges et de la Belgique*. Paris: Vuibert, c2005, 255 p. ISBN 2711744310.

⁴WITTE, Els, Jan CRAEYBECKX a Alain MEYNEN. *Political history of Belgium: from 1830 onwards*. [2nd ed.]. Brussels: ASP, c2009, 516 p. ISBN 9789054875178.

⁵BEYEN, Marnix, DESTATTE, Philippe a HOSSEPIED, Luc. *La Belgique va-t-elle disparaître?: itinéraire d'une nation européenne*. La Tour d'Aigues: Aube, 2011. 86 s. Monde en cours. L'urgence de comprendre. ISBN 978-2-8159-0212-0.

⁶VANCE, Jonathan Franklin William. *A history of Canadian culture*. New York: Oxford University Press, c2009, xi, 500 p. ISBN 01-954-1909-X.

⁷BÉLAND, Daniel a André LECOURS. *Nationalism and social policy: the politics of territorial solidarity*. 1st pub. in paperback. New York: Oxford University Press, 2010, xiv, 255 s. ISBN 978-0-19-954685-5.

- BIRCH, Anthony H. Another Liberal Theory of Secession. *Political Studies*. 1984, XXXII, 596-602
- CANNON, Gordon E. Consociationalism vs. Control: Canada as a Casestudy. *The Western Political Quarterly*. 1982, roč. 35, č. 1, s. 50-64. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/44797>
- CONVERSI, Edited by Daniele. *Ethnonationalism in the contemporary world: Walker Connor and the study of nationalism*. 1. publ. London: Routledge, 2004. ISBN 978-041-5332-736.
- DESCHOUWER, Kris. From consociation to federation: How the Belgian parties won. In: Luther, Kurt Richard; Deschouwer, Kris. *Party Elites in Divided Societies. Political Parties in Consociational Democracy*. London: Routledge, 1999, s. 74–107
- DION, Stéphane. Quebec Separatism - Why Maxime Bernier is Consistently Wrong. *The Huffington Post*. [online]. 2014 [cit. 2014-06-02] Dostupné z: <http://www.huffingtonpost.ca/news/quebec-separatism/>
- DUNN, James A. "Consociational Democracy" and Language Conflict: A Comparison of the Belgian and Swiss Experiences. *Comparative Political Studies*. April 1972 5: 3-39
- FÍRTOVÁ, Magdalena. *Kanada*. 1. vyd. Praha: Libri, 2014, 159 s. Stručná historie států. ISBN 978-80-7277-529-3.
- HAMŽOVÁ, Veronika. *Koaliční vládnutí v Belgii a vliv tématu rozdělení státu na stranický systém*. Brno: Masarykova univerzita. Fakulta sociálních studií. Katedra politologie, 2010. 69 s. Vedoucí diplomové práce doc. PhDr. Lubomír Kopeček, Ph.D.
- HEWITT, Christopher a Tom CHEETHAM. *Encyclopedia of modern separatist movements*. Santa Barbara, Calif.: ABC-CLIO, c2000, xv, 366 p. ISBN 15-760-7007-7.
- HNÁT, Jakub. *Nieuw-Vlaamse Alliantie - podoba vlámského nacionalismu?*. Brno: Masarykova univerzita. Fakulta sociálních studií. Katedra politologie, 2013. 49 s. Vedoucí diplomové práce Mgr. Michal Pink, Ph.D.
- HOROWITZ, Donald L. *Ethnic Groups in Conflict*. Berkley: University of California Press, 1985. 697 s. ISBN 0-520-05385-0
- HOROWITZ, Donald L. *Patterns of ethnic separatism*. Berkley: University of California Press, 1981.
- HULICIUS, Eduard. *Belgie*. 1. vyd. Praha: Libri, 2006, 185 s. Stručná historie států, sv. č. 35. ISBN 80-727-7191-4.

LORWIN, Val R. Belgium: Conflict and Compromise. In: McRae, Kenneth D. *Consociational Democracy. Political Accommodation in Segmented Societies*. Toronto: McClelland and Stewart Limited, 1974. s. 179–206.

MANHÈS, Yves. *Histoire des Belges et de la Belgique*. Paris: Vuibert, c2005, 255 p. ISBN 2711744310

Proměny belgického stranického systému. In: *EUROPEUM: Institut pro evropskou politiku* [online]. 25. 10. 2001 [cit. 2015-01-04]. Dostupné z:

<<http://www.europeum.org/cz/integrace/32-integrace--10/778-promeny-belgickeho-stranickeho-systemu>>

PANCZAKOVÁ, Zuzana. *Belgie v současné evropské a světové politice – zahraničně-politické nástroje malých států*. Brno: Masarykova univerzita. Fakulta sociálních studií. Katedra mezinárodních vztahů a evropských studií, 2006. 38 s. Vedoucí bakalářské práce Mgr. Michal Kořan

ŘÍCHOVÁ, Blanka. Belgické království. In: Říchová, Blanka, ed. *In: Komparace politických systémů II*. 3 vyd. Praha: VŠE, 2004, s. 7-49. ISBN 80-245-0757-9

VANCE, Jonathan Franklin William. *A history of Canadian culture*. New York: Oxford University Press, c2009, xi, 500 p. ISBN 01-954-1909-X.

VETTERLOVÁ, Michaela. *Koaliční vládnutí v Belgii*. Trutnov: Masarykova univerzita. Fakulta sociálních studií. Katedra politologie, 2008. 38 s. Vedoucí bakalářské práce Mgr. Vlastimil Havlík

WITTE, Els, Jan CRAEYBECKX a Alain MEYNEN. *Political history of Belgium: from 1830 onwards*. [2nd ed.]. Brussels: ASP, c2009, 516 p. ISBN 9789054875178

Obsah

ÚVOD.....	1
1. TEORETICKO-METODOLOGICKÁ ČÁST	3
1.1. SECESE A SEPARATISMUS.....	3
1.2. STRANA, REGIONÁLNÍ STRANA A SEPARATISTICKÁ STRANA	4
1.3. STRANICKÉ SYSTÉMY	6
2. KANADA	10
2.1. KANADSKÝ FEDERALISMUS A KONSOCIAČNÍ DEMOKRACIE	11
2.2. STRANICKÝ SYSTÉM KANADY	12
2.2.1. <i>Stranický systém Québecu</i>	13
2.3. KANADSKÝ SEPARATISMUS	13
2.4. DŮVODY PRO ODTRŽENÍ QUÉBECU	14
2.4.1. <i>Jazyk</i>	15
2.4.2. <i>Náboženství</i>	15
2.4.3. <i>Ekonomika</i>	17
2.4.3.1. <i>La Révolution tranquille</i>	17
2.5. PARTI QUÉBÉCOIS	18
2.5.1. <i>Geneze a struktura strany</i>	18
2.5.2. <i>Pozice v systému a expanze na federální úroveň</i>	22
2.5.2.1. <i>Bloc Québécois</i>	22
2.5.3. <i>Úspěchy ve volbách</i>	23
2.5.3.1. <i>Tabulka 1 - Úspěchy PQ ve volbách</i>	25
2.5.4. <i>Volební program a rétorika strany</i>	26
2.5.4.1. <i>Tabulka 2 - Volební program PQ</i>	27
3. BELGIE	29
3.1. BELGICKÝ FEDERALISMUS A KONSOCIAČNÍ DEMOKRACIE	30
3.1.1. <i>Tabulka 3 - federativní uspořádání Belgie</i>	31
3.2. STRANICKÝ SYSTÉM V BELGII	33
3.2.1. <i>Vlámský stranický systém</i>	35
3.3. BELGICKÝ SEPARATISMUS	35
3.4. DŮVODY PRO ODTRŽENÍ VLÁMSKA	36
3.4.1. <i>Jazyk</i>	36
3.4.2. <i>Náboženství</i>	37
3.4.3. <i>Ekonomika</i>	38
3.5. VLAAMS BELANG	39
3.5.1. <i>Geneze a struktura strany</i>	40
3.5.2. <i>Pozice v systému a federální úroveň</i>	42
3.5.3. <i>Úspěchy ve volbách</i>	43
3.5.3.1. <i>Tabulka 4 - Volební výsledky VB</i>	44
3.5.4. <i>Volební program a rétorika strany</i>	45
3.5.4.1. <i>Tabulka 5 - Volební program VB</i>	47
4. KOMPARATIVNÍ ČÁST.....	49
4.1. PODOBNOSTI A ODLIŠNOSTI PARTI QUÉBÉCOIS A VLAAMS BELANG	49
4.1.1. <i>Geneze a struktura PQ a VB</i>	49
4.1.2. <i>Regionální a celostátní působnost PQ a VB</i>	50
4.1.3. <i>Pozice stran v systému</i>	50
4.1.4. <i>Úspěchy stran ve volbách</i>	51
4.1.5. <i>Volební program a rétorika</i>	52
4.2. FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ PODOBU STRAN	53
4.2.1. <i>Postavení a charakter regionů Québec a Vlámko v rámci federálního modelu</i>	53
4.2.2. <i>Stranické systémy federací</i>	54
5. ZÁVĚR.....	56

SUMMARY	58
POUŽITÁ LITERATURA A ZDROJE.....	59
SEZNAM PŘÍLOH.....	68
PŘÍLOHY.....	69

Úvod

Separatismus je v poslední době často diskutovaným tématem Strany či zájmové skupiny propagující právo na sebeurčení, požadavky na autonomii v rámci státního celku či požadavky na secesi části území jsou k nalezení po celém světě. Můžeme je mimo jiné nalézt například ve Španělsku (Baskicko, Katalánsko), ve Spojeném království (Skotsko a Irsko), v Belgii (Vlámsko), nebo v Kanadě (Québec). Následující bakalářská práce se zaměří právě na dvě posledně zmiňované země a jejich regionální strany usilující o secesi části území. Pro komparaci byly vybrány dvě strany propagující secesi: Parti Québécois (Québec) a Vlaams Belang (Vlámsko).

Cílem práce je porovnat tyto dvě strany, a tedy potvrdit či vyvrátit předpoklad týkající se shodného charakteru obou stran. V této souvislosti jsem stanovila dvě výzkumné otázky, a to:

- Výzkumná otázka č.1: Jaké jsou rozdíly a podobnosti mezi Parti Québécois a Vlaams Belang?

Pro zodpovězení této otázky se práce zaměří na znaky stran a jejich podobnosti a odlišnosti. Mezi tyto znaky patří geneze a struktura těchto stran společně s pozicí v systému a vazbou na celostátní strany, dále rétorika a volební program, a nakonec úspěchy ve volbách¹ a reakce ostatních stran.

- Výzkumná otázka č.2 zní: Které prvky mají vliv na tyto podobnosti a rozdílnosti mezi stranami Parti Québécois a Vlaams Belang?

Pro odpověď na tuto otázku budou zanalyzovány tři faktory: jazyk, náboženství a ekonomika. Jsou to totiž tyto tři faktory, jež dané separatistické strany (i některá regionální média) využívaly či využívají jako pro-separatistické argumenty.² Cílem analýzy těchto tří faktorů pak bude zjistit, zda skutečně odlišují daný region (Québec a Vlámsko) od zbytku země a zdali hovoří pro či proti separaci. Současně s těmito faktory budou analyzovány i další prvky politického systému ve kterém obě strany působí (typ federace, stranický systém apod.) a které by mohly mít vliv na podobu stran, a tedy i jejich podobnost či odlišnost.

Cíl práce se odlišuje od výzkumného cíle stanoveného v projektu práce. Na základě důkladného studia literatury a pramenů zkonkretizovala autorka předmět komparace. Původní projekt obsahoval některé chybné informace a předpoklady, které byly vytvořeny na základě omezených znalostí.

Předkládaná práce je primárně komparativní případovou studií. Zkoumanými případy jsou separatistické strany v Kanadě a v Belgii, a to konkrétně již zmíněné Parti Québécois a Vlaams Belang. Tyto dvě strany byly vybrány jako hlavní představitelé vlámského a quebeckého separatismu.

V první části práce je představen teoretický rámec problematiky stran a separatismu, stejně jako stranických systémů s cílem doložit, že obě zvolené strany lze přiřadit ke kategorii regionálně separatistických stran. Stěžejní část práce se skládá ze dvou případových studií. Tato část stručně představí federální podobu obou zemí v kontextu jejich historického vývoje, politického systému a vývoje systému stranického a rozebere faktory druhé výzkumné otázky, tj. jazyk, náboženství a ekonomiku. Následně budou představeny obě politické strany. Závěrečná část práce pak přinese samotnou komparaci těchto stran a zodpovězení obou výzkumných otázek.

---

¹ Pro co největší přesnost budou porovnávány pouze výsledky po roce 1995, kdy se v Belgii konaly první volby po federalizaci státu (v Kanadě pak nastává období po referendu k oddělení Québecu).

² Tyto faktory předkládá například i Bélanger [1998].

1. Teoreticko-metodologická část

Separatismem či případně secesí se od druhé poloviny dvacátého století zabývá mnoho autorů, ovšem každý je definuje odlišně. Nejprve je tedy potřeba vyjasnit teoretický a pojmový rámec, který bude v následující práci použit. Nejdůležitějšími pojmy pro mou práci jsou pojmy secese a separatismus a následně i regionální či separatistická strana. V následující části tedy vymezím užívané pojmy a představím teoretické koncepty stranických systémů, se kterými budu následně pracovat a využívat je ve své komparaci a analýze.

1.1. Secese a separatismus

Pojmy secese a separatismus jsou v oblasti sociálních věd velmi problematickými, jelikož neexistuje všeobecná shoda na jejich definici. Někteří autoři tyto dva pojmy od sebe odlišují, jiní je libovolně zaměňují a někteří je přímo ztotožňují.

Shoda na jasné definici pojmu secese takřka neexistuje. Na základě etymologického původu slova můžeme říci, že se jedná o jakýkoli odchod, odluku či oddělení (z latiny *secedere* – „se“ znamenající oddělení a „cedere“ jít) [PAVKOVIĆ-RADAN, 2011: 3]. V širším slova smyslu můžeme tedy secesi chápat jako „odtržení od jakékoliv politické či náboženské organizace“ [ROSŮLEK, 2014: 19]. Podle Rosůlka [2014: 20] pak můžeme pomocí této definice označovat secesí jakýkoli akt politického odtržení.

Jak se tedy secese liší od separatismu? Jak jsem již zmínila, pro některé autory tento rozdíl není příliš důležitým ani markantním. Ovšem pro ty, kdo secesi a separatismus od sebe odlišují je separatismus spíše neukončeným procesem vedoucím právě k secesi, což je již samotný akt „odtržení skupiny obyvatel a části území od existujícího státu“ [ROSŮLEK, 2014: 11-28]. Na základě definic těchto dvou pojmů můžeme logicky odvodit, že separatismus je vlastně snaha o secesi. Pro potřeby této bakalářské práce, bude tedy v následujícím textu pojem separatismus používán v této jednoduché odvozené definici, tedy jakožto snaha určité skupiny docílit secese.

1.2. Strana, regionální strana a separatistická strana

Předmětem komparace v následující práci budou politické strany. Je proto třeba definovat terminologii i zde. Definici politické strany se pokusil vytvořit téměř každý politolog, jelikož politické strany jsou základem liberálně demokratických politických režimů a tedy politologie. Dle Petra Fialy [1998: 41] ovšem není možné obecně platnou definici politické strany vytvořit. Mnoho politologů se zaměřuje na etymologický původ slova strana³ (z latinského *pars* či v případě Sartoriho *partire* [SARTORI, 2005: 18]) a z něj následně vyvozuje onu obecnou definici, jiní hledají definici ve významu politické strany. Například můžeme uvést definici Edmunda Burkea již z roku 1770: „strana je organizovaný celek lidí, kteří se sdružují k společnému dílu v národním zájmu podle zvláštního principu, na němž se shodli“ [NOVÁK, 1997: 21] či o vlastní zájem rozšířenou definici F. Goguela: „strana je seskupení určené k účasti na politickém životě, k částečnému nebo úplnému dobytí moci a prosazení myšlenek a zájmů svých členů“ [NOVÁK, 1997: 21]. Tato i ostatní rané definice pojmu strana jsou ovšem v dnešní době nepoužitelné, a to především proto, že jsou příliš obecné a mohly by stejně jako stranu definovat i například zájmové nebo nátlakové skupiny.

Pozdější definice jsou již mnohem specifičtější, a tedy i funkčnější. Podle Nováka je klasickou definicí politických stran definice Josepha La Palombara a Myrona Weirnera, která stojí na čtyřech základních kritériích: „1. Trvalá organizace, tj. organizace, která pravděpodobně přežije své vůdce. 2. Dobře zařízená a zjevně trvalá místní organizace, udržující pravidelné a rozmanité vztahy na celostátním měřítku. 3. Rozhodná vůle celostátních a místních vůdců organizace dosáhnout a vykonávat moc, ať už sami nebo s jinými, a nikoliv pouze moc ovlivňovat. 4. Snaha vyhledávat lidovou podporu ve volbách nebo jiným způsobem“ [Novák, 1997: 22].

Novák, který tato kritéria dále analyzuje a kritizuje, následně formuluje vlastní definici politické strany, podle které můžeme politickou stranu definovat jako: „trvalou organizaci, uspořádanou od celostátní až k místní úrovni, která se ve jménu určitého ideologického programu (projektu) snaží sama nebo v rámci koalice dobyt a vykonávat moc, a za tím účelem vyhledává lidovou podporu“ [NOVÁK, 1997: 23].

---

³ Kromě českého jazyka se ve většině jazyků setkáváme s derivátem latinského slova *pars* potažmo *partire*: party (eng.), parti (fr.), Partei (de.), partito (it.) atp.

Vrátíme-li se však k Sartoriho pojetí politických stran zjistíme, že pro Sartoriho je při vytváření definice strany důležitý účel vzniku definice a s tím spojené zodpovězení otázky „od čeho chceme stranu odlišit“. Pro vytvoření platné definice je tedy potřeba si uvědomit za jakým účelem tuto definici formujeme, vůči čemu se vymezujeme. Všeobecně Sartori tvrdí, že je potřeba stranu odlišit od politického hnutí, od frakce či od politického sdružení, stejně jako od nátlakových a zájmových skupin, odborů apod. [SARTORI, 2005: 67–72].

Ve své bakalářské práci se nebudu zbývat stranami jako všeobecným fenoménem příliš do hloubky, a tak jsem toho názoru, že pro určení, *co je strana* postačí Sartoriho minimální definice strany: „Strana je jakákoli politická skupina identifikovaná pomocí oficiálního názvu, která se představuje ve volbách a je schopna umístit své kandidáty prostřednictvím voleb (svobodných nebo ne) do veřejných úřadů“ [SARTORI, 2005: 72].

Woodova definice secesionistických hnutí, což jsou podle něj: „teritoriálně definované skupiny usilující o formální odloučení od ústřední politické moci a o vyhlášení nezávislého státu“ [WOOD, 1981: 111], společně se Sartoriho definicí strany nám pak umožňuje pro potřeby této bakalářské práce vytvořit tvrzení, že separatistická strana je „jakákoli teritoriálně definovaná politická skupina identifikovaná pomocí oficiálního názvu, která se představuje ve volbách a je schopna umístit své kandidáty prostřednictvím voleb do veřejných úřadů, a která usiluje o formální odloučení od ústřední politické moci a o vyhlášení nezávislého státu.“

Pokud ale tvrdíme, že tato strana je „teritoriálně definovaná,“ znamená to, že separatistická strana je zároveň stranou regionální? Regionálními stranami se zabývá Maxmilián Strmiska a tvrdí, že: „regionální strany lze vymezit především jako formace s regionálně ohraničenou voličskou základnou a mobilizačními zdroji, reprezentující sub-státní, regionální společenství zájmů (...)“ [STRMISKA, 1998: 11]. Ve svých definicích jde ovšem ještě dál a definuje i etnicko-regionální stranu. „Etnicko-regionální strany lze nejlépe vymezit jako politické strany, jejichž volební a legitimační potenciál je založen především na identitární mobilizaci periferního etnicko-teritoriálního společenství substátního charakteru“ [STRMISKA In: BARŠA, 1999: 207].

Strmiska při této definici vychází z různých autorů z nichž tomuto výzkumu nejvíce vyhovuje Lieven de Winter. V publikaci *Regionalist Parties in Western Europe* se zabývá rozdělením etno-regionálních stran podle radikálnosti jejich požadavků na teritoriálně politické změny. Rozděluje strany do tří kategorií: protekcionistické strany (protectionist parties), autonomistické strany (autonomist parties) a národně-federalistické strany (national-federalist parties). Protekcionistické strany tvrdí, že daná skupina obyvatel, jež reprezentují, je jedinečná a je tedy důležité ji chránit, a to za pomoci konkrétních institucionálních opatření. Autonomistické strany (jak název napovídá) pak pro daný region požadují autonomii a národně-federalistické strany pak požadují přeměnu unitárního státu na federaci [DE WINTER, 1998: 205].

V souvislosti s těmito kategoriemi se De Winter také zabývá definicí a rozdělením separatistických stran. Dělí separatistické strany na independentistické (independentist) a iredentistické (irredentist). Independentistické se snaží o kompletní oddělení (kompletní nezávislost) svého regionu od příslušného státního útvaru, iredentistické pak usilují o odtržení současně s připojením se k jinému národnímu státu s podobnou či příbuznou etno-kulturní identitou [DE WINTER, 1998: 207].

Závěrem tedy můžeme konstatovat, že zvolené politické strany jsou (z definice podle Sartoriho) polickými stranami. Můžeme také potvrdit výchozí předpoklad práce, tedy že zkoumané strany (Vlaams Belang a Parti Québécois) jsou podle Strmisky stranami regionálními, potažmo stranami etnicko-regionálními a podle De Wintera pak stranami independentistických a autonomistickými.

1.3. Stranické systémy

V souvislosti se zkoumáním stran se práce hodlá zabývat i stranickými systémy daných zemí. Stranické systémy mají různá kritéria rozdělení a stejně jako u stran téměř každý autor definuje vlastní schéma. Jak uvádí Sartori, setkáváme se v současnosti „s nadbytkem klasifikací a typologií stranických systémů“ [SARTORI, 2005: 124].

I přesto, že tato práce bude opět pracovat se Sartoriho typologií, je potřeba zmínit i předešlé teoretiky stranických systémů, jelikož se proti nim Sartori ve své typologii vymezuje. První typologií stranických systémů můžeme vidět v Duvergerově jednoduchém rozdělení na systémy s jednou stranou, se dvěma stranami a systémy

vícestranické (multipartijní). Toto většina autorů považuje za nedostatečné, ale často výchozí. Dalším základním teoretikem stranických systémů je pak Jean Blondel, který se zajímá nejen počtem stran v systému, ale rozšiřuje typologii o jejich velikost. Podle Blondela rozlišujeme základní čtyři typy politických systémů: bipartismus, systém dvou a půl strany, multipartismus s dominující stranou a multipartismus bez dominující strany. Bipartismus je systém, který je tvořen dvěma velkými stranami, které ve volbách dohromady získávají kolem 90 % hlasů. V tomto systému sice mohou být přítomny další strany, ovšem jejich role je bezvýznamná. Oproti tomu v systému dvou a půl strany sice také figurují dvě velké strany, ani jedna z nich ale není schopna sestavit vládu sama. Je to pak ona malá třetí (půltá, pivotální) strana, která umožní jedné ze stran vytvořit vládní koalici. Třetí možností je multipartismus s dominující stranou. V tomto systému jedna velká strana dosahuje ve volbách vysokých výsledků, které jí ovšem nezaručí většinu, a tedy ani možnost sestavit vládu (zhruba 40 %). Tato velká strana tedy potřebuje podporu jedné z malých stran, aby byla schopna vytvořit vládu, případně je možná velká vládní koalice malých stran proti této velké straně. Poslední a v současné době také nejfrekventovanější Blondelův model je multipartismus bez dominující strany. Jak již název napovídá, jedná se o systém mnoha podobně velkých stran, z nichž ani jedna není dominující. Problémy v Blondelově konceptu jsou v zásadě dva. Zaprvé nevíme, jak přesně určit která strana je velká a která je malá a zadruhé, tento způsob nereflktuje vztahy mezi stranami [STRMISKA, 2005: 40-42].

S těmito nedostatky se ve své typologii vyrovnává Sartori. Sartori také označuje počet stran za důležitou proměnnou, ovšem ustanovuje pravidla určující, které strany máme počítat a které už ne, tedy kritéria relevance. Důležitým je přitom především koaličně vyjednávací potenciál dané strany společně s vyděračským potenciálem – strany, které nedisponují ani jedním můžeme podle Sartoriho z výpočtů vyloučit. Další důležitou proměnnou je pak ideologie jednotlivých stran. V zásadě můžeme u Sartoriho pozorovat dvě (potažmo tři) základní rozdělení systémů, které následně dále dělí. Nesoutěživé systémy neboli systémy jedné strany (potažmo pak nestabilní politická zřízení či kvazistrany) nejsou pro tuto práci relevantní, uvedu tedy jen tu Sartoriho typologii, která se zabývá soutěživými systémy (vícestranickými/multipartijními). Základním určovacím kritériem je u těchto systémů tedy fragmentace a polarizace [SARTORI, 2005, 123-234].

První z typologií je polarizovaný pluralismus. Jedná se o pluralitní systém, ovšem samotná fragmentace ještě nezaručuje, že se jedná právě o tento koncept. Již název totiž napovídá, že tento systém bude polarizovaný a je to právě ona ideologická vzdálenost stran, jež svým způsobem tento systém charakterizuje. Sartori totiž určuje přesné podmínky kdy se jedná o polarizovaný pluralismus. Nejdůležitějším prvkem je středová strana společně s bipolární opozicí a antisystémovými stranami. Právě na základě této středové strany je má pak systém odstředivé sklony právě kvůli snaze ostatních stran o vymezení se. To následně vede k (jak ji Sartori nazývá) politice trumfování. Tyto prvky pak vedou k větší a větší polarizaci systému. Opozice je současně nezodpovědnou, jelikož nemá reálnou šanci na vládu, a tedy ani zodpovědnost [SARTORI, 2005: 135-147].

Dalším typem, který Sartori zmiňuje, je umírněný pluralismus. Umírněný pluralismus je de facto možno chápat jako určitý předěl mezi polarizovaným pluralismem a dvoustranickým systémem. Typicky můžeme pozorovat tři až pět (potažmo šest) relevantních stran, které jsou od sebe jen málo ideologicky vzdálené. Nízká polarizace je pak spojená s dostředivou soutěží v systému. V tomto systému také všechny strany usilují o moc a mají reálnou šanci jí dosáhnout. Neexistuje žádná výrazná opozice a tím je umožněn vznik množství alternativních koalic [SARTORI, 2005: 185-199].

Rozdíl mezi dvoustranickým systémem a systémem predominantní strany je dle Sartoriho velmi těžko definovatelný. Stejně jako odlišit dvoustranický systém od systému třístranického (tedy od umírněného pluralismu). Dalším problémem je pak vytvoření seznamu dvoustranických zemí. Všeobecně lze podle Sartoriho určit čtyři základní kritéria dvoustranických systémů. „(1) dvě strany jsou v postavení, v němž mohou soupeřit o absolutní většinu křesel; (2) jedna z těchto dvou stran skutečně uspěje a získá dostatečnou parlamentní většinu; (3) tato strana si přeje vládnout sama; (4) alternace či střídání u moci zůstává věrohodným očekáváním“ [SARTORI, 2005: 202]. Dvoustranický systém ovšem neznamena nutně systém kde existují jen dvě strany, třetí strana (i další) mohou být přítomny. Ovšem tyto strany jsou ty, jež Sartori charakterizuje jako nerelevantní a tedy nezapočítatelné, tedy strany, jež nebrání dvěma hlavním stranám ve vytváření jednobarevných vlád a nenutí k vytváření koalic (mají tedy nulový koaliční i vyděračský potenciál)⁴. Podobně je tomu i u systémů

---

⁴ Např. třetí strany v USA.

predominantní strany. Jedná se o systémy se dvěma či více stranami, ovšem pouze jedna je zde relevantní. Tato predominantní strana je stranou, jež po dobu alespoň čtyř volebních období získala většinu a byla schopna sestavit vlastní jednobarevnou vládu. Důležité je zdůraznit, že Sartori rozlišuje dominantní a predominantní stranu a vymezuje se tak vůči definici dominantní strany podle Duvergera a Almonda. Sartori tvrdí, že dominantní strana je taková, která určitým způsobem převyšuje ostatní strany v systému ovšem nemusí mít nutně většinu hlasů či samostatnou vládu – to ovšem predominantní strana má [SARTORI, 2005: 199-218]. V případě predominantní strany tedy pozorujeme „systém s praxí jednobarevných vlád a bez rotace vládní strany“ [FIALA, 1998: 224].

2. Kanada

Pro pochopení existence Quebeckého separatismu, je nutné zmínit kontext vzniku Kanady a kanadského federalismu. Podle Claude Bélanguera [1998] je totiž kanadský federalismus především výsledkem tlaku Québecu, jehož elity se bály a bojí útlaku ze strany anglofonní většiny v případě unitárního státu.

Kanada je státem Commonwealthu, tedy administrativně spadá pod Britskou korunu. Vliv královny je ovšem pouze formální a je zastoupena v podobě generálního guvernéra Kanady. Kanada jako jednotný státní útvar (federace) vznikla v roce 1867 spojením kolonií Canada, Nova Scotia a New Brunswick. Stalo se tak přijetím zákona o Britské Severní Americe. Tímto dokumentem se de facto i de iure stala Kanada nezávislým státním útvarem. Základním dokumentem kanadské ústavnosti je tedy tento zákon o Britské Severní Americe [The British North America Act, 1867], k němuž se postupem času přidávalo mnoho dalších zákonů. Roku 1931 se Kanada stává nezávislou na Spojeném království, ovšem zlom v Kanadské ústavnosti představuje Ústavní zákon z roku 1982 [Constitution Act, 1982]. Tento dokument totiž obsahuje kanadskou listinu lidských práv a svobod, definitivně odtrhává kanadský právní systém od britského a upravuje předchozí ústavní změny (včetně The British North America Act). Dalšími dvěma důležitými milníky jsou pak roky 1992, kdy byl navržen tzv. Charlottetown accord, jež navrhoval významné ústavní změny, ale byl odmítnut v referendu, a 1995, kdy se odehrálo druhé referendum o odtržení Québecu (vedené Jacquem Parizeau a Lucienem Bouchardem), v němž již téměř polovina hlasů⁵ byla pro odtržení [JACKSON, 2001: 2-3].

Kanada je rozdělena na tři teritoria⁶ a deset provincií⁷. Všechna tři teritoria se nachází převážně nad 60° severní šířky a ačkoli zabírají 40 % rozlohy Kanady, představují pouze 3 % populace. Teritoria mají menší pravomoci než provincie, ovšem v posledních letech můžeme pozorovat snahu o navýšení těchto pravomocí (tzv. devolution). Provincie mají větší ústavní pravomoci, každá z provincií má vlastní provinční parlament a vládu, a zároveň je každá provincie zastoupena na federální úrovni

---

⁵ Přesně 49,4 % [JACKSON, 2001: 6].

⁶ Northwest Territories, Nunavut, Yukon.

⁷ Alberta, British Columbia, Manitoba, New Brunswick, Newfoundland and Labrador, Nova Scotia, Ontario, Prince Edward Island, Québec, Saskatchewan.

[CANADA, © 2016]. Jednou z provincií je právě Québec, který je hlavním tématem následující analýzy, neboť je také jedinou kanadskou provincií s majoritním frankofonním obyvatelstvem⁸ [ROVNÁ. JINDRA, 2012: 118-295] [FIRTOVÁ, 2014: 43-142].

2.1. Kanadský federalismus a konsociační demokracie

Kanadský federalismus je de facto nestarší federací na světě (viz výše). Federativní zřízení vzniklo spojením několika kolonií (viz výše), jedná se tedy o rozdílný způsob vzniku než v Belgii, kde federace vzniká „rozpadem.“ Kanadský federalismus má dvě úrovně a to federální (celostátní) a provinční (potažmo teritoriální). Kanada je velmi decentralizovaným státem a má velmi propracovaný systém pravomocí, rozřazující pravomoci mezi federální⁹ a regionální vládu¹⁰.

Parlament na federální úrovni se skládá ze tří částí: ze zástupce britské královny (generální guvernér, který má dnes již jen čistě ceremoniální funkci), z horní komory, tedy senátu, a z dolní komory, tedy House of Commons. Senát federálního parlamentu není volen. Tvoří ho 105 senátorů, které jmenuje generální guvernér na doporučení premiéra (často členové strany apod.). Funkce senátora bývala doživotní, ovšem od roku 1965 jsou senátoři povinni opustit svou funkci ve věku 75 let [Constitution Act, 1982]. Počet křesel je neměnný a každá provincie i teritorium má garantovaný počet zástupců (vypočítáno zhruba podle počtu obyvatel)¹¹. House of Commons je naopak plně voleným orgánem, a to na pět let. Počty zástupců jednotlivých provincií opět závisí na počtu obyvatel, ovšem ty mohou být nepatrně navyšovány. Federální kabinet sestavuje premiér¹², tedy zástupce strany, která získala nejvíce hlasů ve volbách do dolní komory parlamentu. Ve federálním kabinetu jsou zastoupeni nejen všechny

⁸ Jedinou další kompaktní skupinou frankofonních obyvatel kromě Québecu jsou takzvaní Acadien, frankofonní obyvatelé oblasti v Novém Skotsku.

⁹ Mezi pravomoci a agendu federální vlády patří například obrana, armáda, námořnictvo a loďstvo, regulace ochodu, správa veřejných dluhů a majetku, poštovní služby, pojištění v nezaměstnanosti, statistiky a sčítání lidu, měna a ražba peněz, sjednocení mír a vah, udělování patentů vynálezům a objevům, autorské právo, otázka původních obyvatel a rezervací, zakládání a správa věznic apod. (více viz. Constitution Act, 1982: 91).

¹⁰ Nejdůležitější pravomocí provinčních vlád je školství a vzdělávání. To, je čistě v rukou provincií a neexistuje ani federální min. školství (opět viz Constitution Act, 1982: 93).

¹¹ Provincie: Ontario a Québec každý 24 senátorů, Nové Skotsko a New Brunswick každý 10, Prince Edward Island 4 zástupci, Manitoba, Britská Kolumbie, Saskatchewan, Alberta a Newfoundland a Labrador každý 6 mandátů. Každé z teritorií pak disponuje jedním mandátem.

¹² V současnosti Justin Trudeau.

provincie, ale často také všechny jazykové, rasové či náboženské skupiny, stejně jako ženy a muži [SMITH, 2010: 62-91].

Na provinční úrovni má parlament pouze dvě složky, a to opět zástupce koruny (s ceremoniální funkcí) a volenou dolní komoru z které vychází premiér a vláda [MAKARENKO, 2008].

Podle některých autorů [PRESTHUS, 1973: 17-18], můžeme Kanadu zařadit mezi konsociační demokracie. Podle A. Lijpharta je pak Kanada semi-konsociační demokracií [LIJPHART, 1977: 119-128]. Gordon Cannon v této souvislosti Kanadu přirovnává právě k Belgii, jelikož jazyk je zde stejně důležitou štěpnou linií. Upozorňuje ale také na fakt, že jazyková odlišnost Québecu není jedinou štěpnou linií. Zde se odkazuje na práci několika dalších autorů (Simeona, Elkinse a Schwartze), kteří zkoumali právě subkultury provincií u pobřeží Atlantiku (tzv. Maritimes či Atlantická Kanada, viz výše), Britské Kolumbie či Ontaria [CANNON, 1982: 50-54].

2.2. Stranický systém Kanady

Vývoj kanadského stranického systému můžeme rozdělit na několik fází. V první fázi, tedy v počátku federace, fungoval v Kanadě dokonalý bipartismus. Většinu mandátů totiž získávaly dvě strany: liberálové a konzervativci. Základními stranami jsou tedy v Kanadě strana liberální (Liberal Party, LP) a strana konzervativní (Progressive Conservative Party, PCP). V další fázi vývoje kanadského stranického systému pak pozorujeme, že tyto dvě strany jsou doplněny i dalšími „třetími“ stranami, a to nejprve Novou demokratickou stranou (New Democratic Party, NDP), která se pak později střídá s kreditisty (Social Credit Party, SCP). Federální volby roku 1993 však tento systém radikálně změnily. Období po roce 93 můžeme tedy označit za další, poslední fázi. Změna nastala především díky nástupu Quebeckého bloku (Bloc Québécois, BQ) a Reformní strany (Reform Party, RP) na politickou scénu s velkým volebním úspěchem¹³. Od těchto voleb můžeme Kanadský federální systém označit za umírněný pluralismus [STRMISKA, 1997: 5-12] [HLAVÁČEK, 2014: 132]. Všechny strany (BQ svým zaměřením jen lehce vybočuje) pak můžeme podle Hlaváčka označit za středové,

---

¹³ Z 295 mandátů v Dolní komoře získala Liberální strana 177, Quebecký blok 54, Reformní strana 52, Nová demokratická strana 9 a konzervativci pouze 2 mandáty.

se zaměřením na spojování voličů (tzv. „nation-building“), tedy bez artikulace rozdílností [HLAVÁČEK, 2014: 133].

Na rozdíl od Belgie (viz 3. kapitola) jsou stranické systémy v Kanadě striktně odděleny. Každá strana musí být registrována buď jako regionální (provinční/teritoriální) nebo federální. Z federálních stran je nejstarší Liberální strana (založena 1867), jež je označována za středovou či středo-levicovou. Tato strana má v Kanadě dlouhodobě největší úspěšnost¹⁴. Protikladem této strany je pak již zmíněná středo-pravicová Konzervativní strana. Celkem je pak v Kanadě pro volby do federálního parlamentu registrováno 18 stran a 5 z nich je současně v parlamentu. Regionální strany nejsou na federální strany oficiálně nijak vázány a pokud ano, tak velmi volně. V Kanadě se tedy nachází dvě oddělené úrovně: federální úroveň s vlastním stranickým systémem a regionální úroveň s třinácti oddělenými stranickými systémy [HLAVÁČEK, 2014: 132-135].

2.2.1. Stranický systém Québecu

Stranický systém Québec nebyl v první polovině 20. století příliš odlišný od stranického systému na federální úrovni. Základními stranami byla strana konzervativní a strana liberální (PLQ), jednalo se tedy o bipartismus, potažmo Sartoriho systém dvou stran [STRMISKA, 1997: 25]. Ovšem založením PQ se quebecký systém dvou stran odklání směrem k umírněnému pluralismu. V současné době působí v Québecu čtyři hlavní strany, z nichž dvě (PLQ a PQ) dominují a střídají se ve vládnutí. Můžeme tedy říci, že quebecký systém balancuje na hraně umírněného pluralismu a systému dvou stran.

2.3. Kanadský separatismus

V Kanadě je v současné době separatismus ve větší míře přítomen pouze v Québecu. V 19. a 20. století vznikaly separatistická hnutí/strany především v provinciích Atlantické Kanady (Nova Scotia, New Brunswick, Prince Edward Island, Newfoundland a Labrador), usilující buď o společnou secesi či iredentismus

---

¹⁴ Bezmála 69 let vlády v průběhu 20. století.

(ke Spojeným státům)¹⁵, ovšem v dnešní době již tyto snahy neexistují. Další kanadskou separatistickou stranou byla i strana WIP (Western Independent Party¹⁶) usilující o samostatnost Saskatchewanu, která ovšem neměla valné výsledky ani dlouhého trvání. V současné době lze pozorovat slabý nárůst separatismu Alberta, a to především z ekonomických důvodů,¹⁷ i zde se ale jedná o spíše menšinovou a zanedbatelnou záležitost. V žádné z provincií nikdy nedosáhl separatismus takové síly a vlivu jako právě v Québecu. Hlavním důvodem, proč je separatismus silný pouze v Québecu, vidím v homogenosti zbytku Kanady, díky které ostatní provincie necítí tak silnou potřebu secese. Tato práce se tedy bude soustředit pouze na separatismus Quebecký, a to konkrétně na stranu Parti Québécois (dále i jako PQ). Argumenty, které i PQ používá, pro secesi budou podrobněji rozebrány v následující kapitole.

2.4. Důvody pro odtržení Québecu

Jazyk, kultura, víra a poněkud odlišný právní systém jsou podle C. Bélanguera velmi důležitými prvky, které quebecký lid vnímá jako velmi důležité, a tudíž je potřeba je zachovat. Quebecké obyvatelstvo se také vyznačuje velkou národní hrdostí (nejsou Kanadány, ale Quebečany, s tímto mám osobní zkušenost) a často vnímá tuto svou provincii jako nadřazenou ostatním. Zároveň je ale pro Québec především ekonomicky, ale i z hlediska bezpečnosti,¹⁸ výhodnější být součástí federace [BÉLANGER, 1998].

Následující analýza se zaměří na faktory, která byly představeny v úvodu. Ty, se týkají různých oblastí, kde se může projevat odlišnost. Pro následné efektivní zodpovězení výzkumné otázky bude zhodnocena relevance těchto odlišností, tedy do jaké míry se Québec v dané oblasti (ne)liší od ostatních částí Kanady. Pro konkrétní statistická čísla byly použity oficiální výsledky censu z roku 2011,¹⁹ jelikož výsledky censu roku 2016 budou zpřístupněny až po datu odevzdání této práce.

---

¹⁵ Například zde: http://articles.chicagotribune.com/1990-05-03/news/9002050757_1_newfoundland-premier-clyde-wells-meech-lake-quebec

¹⁶ Více na oficiálních stránkách této strany: <http://www.wipk.com/index.htm>

¹⁷ Více například zde: <http://news.nationalpost.com/full-comment/jen-gerson-hey-canada-a-little-help-please>, nebo zde: <http://www.630ched.com/2016/02/16/separatists-getting-louder-with-a-quiet-alberta-economy/>

¹⁸ Kanada je například členem NATO.

¹⁹ Více viz <http://www12.statcan.gc.ca/census-recensement/2011/rt-td/index-eng.cfm>

2.4.1. Jazyk

Prvním faktorem, je jazyková odlišnost. V tomto případě není dle mého názoru potřeba příliš váhat o relevanci jazyka jakožto důvodu k odtržení. Jazyková odlišnost je totiž hlavním odlišujícím znakem provincie a také argumentem separatistů Québecu.

Kanadský statistický úřad [Statistics Canada, © 2016] ve výzkumu z roku 2011 uvádí, že 22 % (tedy téměř 7,3 milionu) Kanadčanů považuje francouzštinu za svůj mateřský jazyk, 23,8 % (necelých 7,9 milionů) pak používá francouzštinu doma a 30,1 % (10 milionů) je pak schopno vést plynulou konverzaci. Na to, že je Kanada oficiálně bilingvní, je toto číslo poměrně nízké (v ideálním případě by totiž měli všichni obyvatelé Kanady hovořit oběma oficiálními jazyky a poslední číslo by mělo být o hodně vyšší), ovšem Kanadská ústava občanům neukládá povinnost plynule hovořit oběma jazyky (ačkoli jejich výuka na školách povinná je). Pokud bychom tato čísla směřovala přímo na Québec, zjistíme, že se počty obyvatel v prvních dvou kategoriích sníží jen o jeden milion²⁰. To znamená, že po odečtení Québecu pouhá zhruba 4 % obyvatel Kanady hovoří doma francouzsky a pouze 10 % je schopno vést konverzaci ve francouzštině. V Québecu naopak doma používá francouzštinu 87 % obyvatelstva a 94,4 % je schopno vést ve francouzštině plynulou konverzaci. Na základě těchto čísel tedy můžeme jednoznačně potvrdit, že jazyková odlišnost je zásadní charakteristikou Québecu, a tedy i celé Quebecké problematiky.

2.4.2. Náboženství

Faktor náboženství jakožto dělicího prvku i rozdělení na základě rozdílných náboženských hodnot (tedy hypotéza, že v Québecu převažuje katolicismus a v anglofonní části pak protestantství), je už o něco složitější pro potvrzení. Pro účely této práce bylo věřící křesťanské obyvatelstvo rozděleno pouze na katolíky a protestanty, jsou tedy uvedeny počty příznivců římsko-katolické církve a součet příznivců církví protestantských (anglikánské, baptistické, luteránské a presbyteriánské církve, pentekostalismu²¹ a Sjednocené kanadské církve²²). V celé Kanadě je celkem

²⁰ Více viz příloha č.1.

²¹ Církev získávající stále větší popularitu především v Severní Americe, v češtině také někdy nazývána jako Letniční hnutí.

²² Protestantská církev vzniklá spojením několika protestantských církví (Metodistické církve, Presbyteriánské církve a Sborové unie Ontaria a Quebecu), více na: <http://www.united-church.ca/>

98 % populace věřící. Z celkových necelých 33 milionů věřících lidí je 67,3 % křesťanského vyznání. Ostatní se hlásí k jiným církvím nebo se k církvi nehlásí vůbec (pouze v dotazníku uvedli, že jsou věřící a dále nespécifikovali). Křesťanská obec se pak rozděluje na 57,9 % katolíků a 25,8 % protestantů, zbylých téměř 16,5 % pak patří ortodoxním a dalším katolickým církvím (například Jehovisté).

Quebecká populace je z 97,8 % věřící což znamená o necelé procento méně věřících než v celé federaci. Z těchto zhruba 7,7 milionů Quebečanů se pak 82 % hlásí k některé z forem křesťanství. V rámci křesťanství pak katolíci tvoří celých 89 % a pouze 202 tisíc obyvatel Québecu (tedy 3,1 % všech křesťanů a 2,6 % všech věřících) se hlásí k protestantskému vyznání. Hypotéza, že Québec je především katolickou provincií, je tedy potvrzeno. Otázkou zůstává, zda se tímto odlišuje od zbytku federace. Po odečtení Quebeckých věřících zůstává v Kanadě přes 7 milionů katolíků a 5 a půl milionu protestantů. Poměr se tedy mění – zatímco se započítáním Québecu je v Kanadě rozdíl mezi katolíky a protestanty 32 %, bez Québecu už je to pouze 9 %. Nakonec se tedy dostáváme k tomu, že 45 % všech kanadských katolíků je zároveň i obyvateli Québecu.

Z mých výpočtů²³ tedy plyne několik faktů. Zaprvé, Québec je oproti zbytku Kanady nábožensky mnohem více homogenní (75 % všech věřících jsou katolíci). Zadruhé, většina protestantů (5 501 970 obyvatel) žije mimo území Québecu. Tvrzení o převládajícím protestantství v anglofonní Kanadě nelze potvrdit, jelikož jej katolictví stále převyšuje. Na druhou stranu, ale můžeme říci, že náboženství zde svým způsobem dělicím prvkem je. A to především kvůli různorodosti náboženství v anglofonní Kanadě (po odečtení Québecu zbývá téměř 10 milionů lidí s jinou, než křesťanskou vírou²⁴) a již zmíněné náboženské homogenosti Québecu.

Všeobecně můžeme říci, že víra byla důležitým odlišujícím a identitárním prvkem především dříve, konkrétně před Tichou revolucí, jež se v Québecu zasloužila o větší omezení pravomocí církve (především v doméně školství). Tomuto názoru nahrává i Bourassovo propojení jazyka s vírou, jak na něj upozorňuje Hudon: „As long as the Catholic Church was a dominant actor in Quebec society, language and religion were

²³ Kanadský statistický úřad udává pouze základní počty v jednotlivých provinciích, bylo tedy nutné pro potřeby práce dopočítat daná procenta (viz příloha č.2), rozdíly a podobně.

²⁴ například tedy muslimové, hinduisté a podobně. Zde musíme ovšem vzít v úvahu i věřící, kteří svou víru nespécifikovali, může se tedy jednat i o křesťany.

intimately interwoven: “*La langue gardienne de la foi*²⁵“ as Henri Bourassa used to say [HUDON, 2001: 329].“ Tento faktor tedy nelze jednoznačně potvrdit, ovšem můžeme na základě Hudona tvrdit, že dříve víra odlišujícím prvkem byla a má tedy neparný vliv i do současného rozdělení kanadské společnosti.

2.4.3. Ekonomika

Quebecká populace tvoří 23,04 % populace Kanady a 19,18 % kanadského HDP. HDP per capita je v Québecu 46 125,4 CAD. Ve zbytku Kanady je to pak 58 183,2 CAD, ovšem ačkoli má HDP pod průměrem, je Québec druhou největší ekonomikou Kanady [Statistics Canada, © 2016].

Podle Seana Coopera je problémem quebecké ekonomiky především v tom, že se nezvládla vzpamatovat z finanční krize tak snadno jako Kanada. Navíc jsou quebečtí pracující nejméně produktivními v Kanadě [COOPER, 2014]. Z finančního hlediska se tedy separace nezdá být výhodná. Podle PQ by si v případě separace Québec zachoval kanadský dolar a vstoupil by do ekonomické unie s Kanadou podobně jako mezi zeměmi EU. Vystává zde ovšem otázka, měla by o toto Kanada zájem? Současně také musíme mít na paměti federální dluh. V případě, že by si Québec při separaci odnesl poměrnou část tohoto dluhu, vyšplhal by se dluh samostatného Québecu na 92 % HDP, což je (především pro nový stát) velmi problematické. Stejný problém spočívá i v sociálních službách, jako je podpora v nezaměstnanosti nebo důchod. V současné době se o tyto výdaje stará federální vláda, takže fakt, že je quebecká populace starší, než je průměr Kanady a zároveň je v Québecu vyšší nezaměstnanost, není příliš problematický. Ovšem v případě samostatného Québecu by to pravděpodobně znamenalo navýšení daní. Zvláště když federální příspěvky znamenají 13 % Quebeckého rozpočtu. Po zohlednění všech těchto aspektů můžeme i dle Christophera Ragana soudit, že v případě separace by se Québec ocitl na pokraji bankrotu a stal by se výrazně chudší zemí [RAGAN, 2014], což tento argument staví na stranu proti separaci.

2.4.3.1. La Révolution tranquille

Tzv. Tichá revoluce je důležitá nejen pro Quebeckou historii, ale také pro pochopení vzniku tak silných separatistických tendencí, dovolím si ji tedy na závěr tohoto úseku

---

²⁵ V překladu „*Jazyk strážcem víry*.“

zmínit. La Révolution tranquille (v angličtině Quiet revolution) znamená období velkých socio-politických změn, které reflektovaly vývoj provincie²⁶, ekonomicky pak znamenalo především přechod od primárního sektoru ekonomiky k terciárnímu. Díky těmto změnám došlo k silné ekonomické emancipaci Québecu. Podobnou změnu můžeme sledovat i na straně Vlámka v Belgii (viz níže). Jedná se totiž o náhlý a rychlý přesun sil obyvatelstva ze zemědělství do průmyslu a následně do sektoru služeb. V průběhu těchto změn například vznikla, dnes jedna z největších Kanadských společností, Hydro-Québec. Všechny tyto změny se odehrávaly od roku 1960 pod Quebeckým premiérem Jeanem Lesagem a jeho ministrem René Lévesquem (budoucí zakladatel PQ). Jean Lesage byl členem liberální strany, o níž budu hovořit v následujícím odstavci. Tichá revoluce samotná pak kromě změn v ekonomice, zdravotnictví, vzdělání a sociálních službách, znamenala i změny politické, jelikož na základě Lesagovy snahy byla následně francouzština ustanovena další jednacím jazykem federálního parlamentu a zasedání vlády a byla vytvořena zvláštní Komise pro bilingvismus a bikulturalismus. Jak již bylo zmíněno, během tiché revoluce také došlo k silnému omezení pravomocí křesťanské církve [ROVNÁ, JINDRA, 2012: 262-266] [BERNIER, 2001: 140-146].

2.5. Parti Québécois

V následující kapitole, se již zaměřím konkrétně na stranu Parti Québécois především z hlediska kritérií relevantních pro samotnou komparaci. Tato kritéria byla zmíněna v úvodu a jedná se tedy o: strukturu a genezi strany, její pozici v systému a propojení s celostátní úrovní, rétoriku, volební program a celkový úspěch strany ve volbách.

2.5.1. Geneze a struktura strany

Z vládnoucí (za Tichou revolucí zodpovědné) Quebecké liberální strany (Parti libéral du Québec, PLQ), vzešla na konci šedesátých let jedna z nejvýraznějších osobností quebecké politiky, René Lévesque, pozdější zakladatel Parti Québécois. Lévesque se v rámci Quebecké liberální strany snažil o prosazování separatistických myšlenek, které po celá šedesátá léta šířilo hnutí s názvem Front de libération du Québec (FLQ). Toto

---

²⁶ Například Civil Service Act, který zaručoval právo na stávkou, odbory apod.

hnutí organizovalo protesty a teroristické útoky (jejichž cílem nebyly přímo ztráty na životech civilního obyvatelstva, ale spíše zviditelnění se) na podporu myšlenky samostatného státu Québec²⁷. Podle Saywella [SAYWELL, 1977: 9-20] považoval René Lévesque násilí a vandalismus za neefektivní a byl přesvědčen, že lze oddělení Québecu dosáhnout i demokratickou cestou. Nejdříve bojoval o zapojení separatistických požadavků do programu Liberální strany, ovšem když byly jeho návrhy roku 1967 odmítnuty, ze strany společně se svými podporovateli odešel. Quebecká liberální strana se následně vydala cestou požadavků na vytvoření nové Kanadské ústavy, ve které by byl Québecu („pouze“) přiznán status speciální provincie a byly mu přiděleny další pravomoci, například z oblasti imigrační, měnové a celní politiky [SAYWELL, 1977: 9-20].

Po odchodu z PLQ zakládá René Lévesque hnutí Mouvement Souveraineté-Association (dále jen MSA), jež můžeme považovat za oficiálního předchůdce Parti Québécois [SAYWELL, 1977: 20]. MSA bylo ale pouze nástrojem pro sjednocení stran, hnutí a osobností, které různými způsoby prosazují separaci Québecu a vytvoření samostatného suverénního státu. Po vzniku MSA se totiž k René Lévesque a jeho demokratické cestě připojilo i mnoho členů stále radikálnější a pomalu se rozpadající FLQ. Ke konci šedesátých let totiž akce FLQ ztrácely svůj původní význam²⁸ a stávaly se často pouhou záminkou pro páchání trestné činnosti a vandalismu. MSA tedy bylo pro (především mladé) příznivce separatismu lépe zorganizovanou alternativou, která do té doby neexistovala. Po vzniku MSA tak FLQ začalo pomalu zanikat [STRMISKA, 2001: 44-64].

Avšak nejdůležitějšími stranami pro vznik PQ byly Ralliement national (RN) a Rassemblement pour l'indépendance nationale (RIN). RN bylo vlastně odštěpenou stranou spíše levicově zaměřeného RIN. Formovalo se z pravicového křídla strany těsně před volbami 1966. Ovšem ani jedna ze stran neměla silné vedení, obě měly problémy s organizací a postrádaly silnou vůdčí osobnost. Poté, co 17. ledna 1968 René Lévesque publikoval svůj esej s názvem *Option Québec*, shrnující jeho myšlenky, začalo hnutí

---

²⁷ Vývoj FLQ v čase se tradičně člení na několik vln. Každá z těchto vln je specifická svou činností a několika výraznými osobnostmi, kolem kterých se tvořily samostatné teroristické buňky. Tyto buňky pak páchaly různé druhy ilegální činnosti: od vandalismu přes bombové útoky na (prázdné) objekty anglofonních společností až po únosy významných představitelů a členů jejich rodin [STRMISKA, 2001: 44-64].

MSA získávat mnoho dalších příznivců z řad právě těchto dvou stran. Tři měsíce po vydání eseje odhlasovala RN na svém shromáždění vytvoření společné kandidátky s MSA. O tři měsíce později se MSA a RN shodli na sjednocení a vytvoření jednotné politické strany. V říjnu roku 1968, o čtyři měsíce později, se tedy v Québec City rodí Parti Québécois. V prosinci je pak zrod této strany dokončen, když se přidává i RIN [SAYWELL, 1977: 20-23]. Parti Québécois se zúčastnila již voleb roku 1970.

Prvním vládou PQ byl Lévesquův kabinet roku 1976, který se skládal z velmi vzdělaných osobností přesvědčených o nadřazenosti Québecu a jeho lidu. Fraser tvrdí, že se jednalo o muže (a jednu ženu) „z celého politického spektra, sjednocenými myšlenkou nacionalismu“ [FRASER, 2001: 81]. První Lévesquova vláda, a tedy i první vláda PQ se vesměs vyznačuje třemi zákony a jedním skandálem²⁹. *Act to govern the financing of political parties* měl zabránit financování politických stran majetnými podnikateli, jazykově zaměřený *Bill 101* byl vlastně vylepšený a upravený *Bill 22*³⁰ a nejdůležitějším byl takzvaný *Referendum act*, na jehož základě bylo v roce 1980 vypsáno referendum o separaci Québecu. Referendu předcházela dlouhá kampaň, jež měla za úkol přesvědčit Quebecký lid, aby hlasoval jednotným *oui*. Velmi dlouhá otázka, která byla následně Quebeckému lidu položena³¹, se nezabývala absolutní separací, ale nabízela možnost započítí vyjednávání s Ottawou o získání suverenity v rámci unie s Kanadou (se zachováním jednotné měny atd.). Přes všechnu snahu PQ se ovšem pro vyjádřilo 40,4 % a proti 59,6 %³² [FRASER, 2001: 72-215].

---

²⁸ Tedy upozornit Kanadskou vládu na potřebu řešení Quebecké krize. Vlivem změn Tiché revoluce se totiž dařilo problémy řešit a ztrácely se tak důvody pro protesty proti Quebecké vládě.

²⁹ René Lévesque srazil člověka, který mu vběhl pod auto a zároveň tím odhalil, že má milenkku. Na základě tohoto skandálu málem rezignoval na svou funkci.

³⁰ Upravoval především použití francouzštiny ve vzdělávacích institucích a v reklamách. Plné znění dostupné

zde: http://www2.publicationsduquebec.gouv.qc.ca/dynamicSearch/telecharge.php?type=2&file=/C_11/C11_A.html

³¹ „Le Gouvernement du Québec a fait connaître sa proposition d'en arriver, avec le reste du Canada, à une nouvelle entente fondée sur le principe de l'égalité des peuples; cette entente permettrait au Québec d'acquérir le pouvoir exclusif de faire ses lois, de percevoir ses impôts et d'établir ses relations extérieures, ce qui est la souveraineté - et, en même temps, de maintenir avec le Canada une association économique comportant l'utilisation de la même monnaie; aucun changement de statut politique résultant de ces négociations ne sera réalisé sans l'accord de la population lors d'un autre référendum; en conséquence, accordez-vous au Gouvernement du Québec le mandat de négocier l'entente proposée entre le Québec et le Canada?“

³² Souhrnné informace k referendu dostupné zde: <http://faculty.marianopolis.edu/c.belanger/quebechistory/stats/1980.htm>

Roku 1988 se prezidentem strany stává Jacques Parizeau, který vede stranu do nepříliš vydařených voleb roku 1989. Vyhranými volbami roku 1994 ovšem nastává období vlád PQ, které trvalo až do roku 2003 [QUÉBÉC, © 2014].

Pod vedením Parizeaua došlo i k druhému referendu o samostatnosti Québecu (Parizeau tím dodržel volební slib), které PQ vyvolalo roku 1995. Výsledek byl velmi těsný (ano 49,4 % a ne 50,6 %) a pro Parizeaua byl velkým zklamáním. Roku 1996 tak Parizeau rezignoval a prezidentem PQ a premiérem Québecu se stal Lucien Bouchard, který byl velmi populární díky svému působení v Bloc Québécois (viz níže) [HUDON, 2001: 324]. Bouchard pak dovedl stranu k dalším vyhraným volbám a to roku 1998 a byl tak potvrzen ve funkci premiéra [HUDON, 2001: 322-324].

Roku 2001 Bouchard rezignoval [Digital Journal, 2001] a na jeho místo prezidenta strany a premiéra Québecu nastoupil Bernard Landry (předtím ministr financí) [BRANSWELL, 2001]. Po prohraných volbách roku 2003 nastává pro PQ opoziční období, která naruší až předčasné volby³³ roku 2012.

V roce 2007 nastupuje do čela Parti Québécois jedna z nejméně výraznějších osobností strany Pauline Marois. Pauline Marois, Québécois přezdívána Dame de béton (betonová dáma), dokázala obnovit pozici PQ a vyhrát volby roku 2012, čímž se stala první ženou na pozici quebeckého premiéra [PATRIQUIN, 2014: 16-20]. Výhra ovšem nebyla úplná, jelikož PQ nevyhrála většinu a Pauline Marois tak musela vytvořit menšinovou vládu³⁴. To ji posléze dovedlo až k vyhlášení předčasných voleb, jelikož menšinová vláda měla problém cokoli schválit. Po porážce v předčasných volbách roku 2014 Marois odstoupila z vedení strany [COORSH, 2014] a nahradil ji Pierre Karl Péladeau [PAQUIN, 2015], který rezignoval ani ne po roce v pozici [KASSAM, 2016]. V současné době je strana oficiální opozicí v Québecu a od října 2016 je lídrem strany Jean-François Lisée [PATRIQUIN, 2016: 28].

---

³³ Protesty především studentstva donutily premiéra (PLQ) svolat předčasné volby. Více například zde: <http://www.cbc.ca/news/canada/montreal/quebec-election-for-silent-majority-charest-says-1.1204467>

³⁴ V Québecu není zvykem tvořit koalice, vítěz voleb vždy tvoří vládu, a to buď menšinovou nebo většinovou. To je způsobeno především tím, že strany se ve svých kampaních silně vymezují vůči ostatním kandidujícím stranám.

Současná struktura strany je velmi jednoduchá. Jelikož Québec má 125 volebních obvodů, ze kterých je voleno 125 poslanců, má i PQ 125 tzv. associations de circonscription, což jsou základní stavební jednotky strany. Tyto asociace vybírají kandidáta za daný obvod. Québec má také 17 regionů, PQ má tedy 17 regionálních shromáždění, které sdružují obvody. Nejvýše je pak vedení strany a národní rada jenž se koná alespoň dvakrát ročně a rozhoduje o změnách v programu apod. Celonárodní kongres se pak koná jednou za 4 roky a volí prezidenta strany [Parti Québécois, ©2015].

2.5.2. Pozice v systému a expanze na federální úroveň

Parti Québécois se od svého založení stala stálým a silným aktérem na politické scéně provincie Québec a od voleb roku 1973 se stala hlavním protivníkem Liberální strany. V systému působí jako relevantní strana, a to buď na pozici vládní strany či opoziční strany (viz podkapitola Úspěchy ve volbách).

Vzhledem k povaze kanadského federalismu je strana pouze regionální. Názory, že by PQ mělo rozšířit svou působnost i na federální úroveň, byl přítomen již od založení strany. V roce 72 se o tomto tématu jednalo na sjezdu strany a bylo rozhodnuto, že v příštích federálních volbách PQ kandidovat nebude, pouze svým voličům doporučí některé kandidáty či odevzdání prázdných hlasů. V médiích byl pak tento akt interpretován tak, že PQ dává druhou šanci federalismu. V roce 82 se ovšem situace změnila a viceprezident PQ Sylvain Simard v září zaregistroval stranu pro působení na federální úrovni. Parti Québécois ovšem nezvládla naplnit požadavky stanovené pro působení federální strany a po dvou letech byla z registru opět vyškrtuta. Jediným „pokračováním“ PQ na federální úrovni je tedy Bloc Québécois [LACHAPELLE, 2010: 21-24]. Ačkoli mnoho členů (v případě L. Boucharda i prezident strany) PQ je nebo bylo i členy BQ a naopak, oficiálně jsou strany oddělené. Bloc Québécois tedy de iure není navazující stranou PQ, de facto ovšem je.

2.5.2.1. Bloc Québécois

Bloc Québécois je na rozdíl od provinční Parti Québécois stranou čistě federální. Myšlenky na rozšíření působnosti PQ se mezi jejími členy objevovaly již před rokem 90

(viz výše), většina PQ ale zastávala názoru, že quebecké záležitosti je potřeba řešit v Québecu. Podle průzkumů veřejného mínění ovšem strana prosazující quebecké zájmy, která by zároveň byla opozicí Ottawě, na federální úrovni chyběla. V roce 1990 tedy nezávislý poslanec a sympatizant Parti Québécois Lucien Bouchard založil a zaregistroval stranu Bloc Québécois, stranu (oficiálně) zcela samostatnou a nezávislou na PQ. Primárním cílem BQ bylo tedy hájit Quebecké zájmy a legitimizovat cíle PQ v Ottawě. Guy Lachapelle uvádí, že mnozí věřili, že pokud by se měl Québec osamostatnit, je potřeba toho docílit skrze federální úřady. Bloc Québécois měl tedy za úkol ukázat anglofonní Kanadě, že Québec chce k nezávislosti dospět „zodpovědnými a demokratickými kroky“ [LACHAPELLE, 2010: 13-21].

Podle M. Strmisky to byla právě ona „absence promyšlené politické linie, částečně zahalená neustálým zdůrazňováním nezbytnosti bránit čest Québecu,“ co poskytovalo BQ výhodnou pozici a „široký manévrovací prostor“ [STRMISKA, 1997: 14] na základě jehož získal BQ ve volbách roku 1993 celkové druhé místo a 54 mandátů. Pod vedením Luciena Boucharda se tedy strana stala oficiální opozicí v Ottawě. Když roce 1996 Bouchard končí jako prezident BQ a stává se prezidentem PQ, v čele BQ ho nahrazuje Michel Gauthier. Gauthier, který postrádal Bouchardovo výrazné charisma, nebyl schopen udržet se v čele strany příliš dlouho. Po roce ho tedy ve funkci střídá Gilles Duceppe [LACHAPELLE, 2010: 28-32] [CRÊTE, 2001: 292-298], který jako prezident vedl stranu až do roku 2011. Od roku 2011 byl prezidentem Daniel Paillé a od roku 2013 je prezidentem Mario Beaulieu [BLOC Québécois, © 2016].

2.5.3. Úspěchy ve volbách

Parti Québécois za svou existenci celkem pětkrát vyhrála volby, ovšem nikdy nezískala víc, jak padesát procent hlasů. Podle Maurice Pinarda by měla strana mnohem větší potenciál, ovšem problém spočívá právě v jejím hlavním záměru, kterým je oddělení Québecu. Pinard tvrdí, že PQ je voličsky velmi atraktivní stranou především s ohledem na popularitu jejích vlád. Quebečtí voliči jsou ovšem v názoru na tuto stranu rozpolcení právě kvůli obavám a strachu ze separatismu. To následně způsobuje i nadhodnocování strany ve volebních průzkumech [PINARD, 2005: 282-285].

Ve volbách roku 1973 získává PQ překvapivé množství hlasů a střídá tak konzervativní stranu v roli opozice vůči liberálům. Prvním velkým úspěchem jsou pak vyhrané volby roku 1976, ke kterým stranu dovedl již zmíněný René Lévesque. Volby v listopadu 1976 vyvolává premiér liberální vlády Bourassa, který je přesvědčen, že nad PQ opět zvítězí, ovšem PQ s 41,4 % hlasů vyhrává. Tyto volby jsou pro stranu velmi zlomovými, protože PQ v nich zcela zastiňuje zbylé opoziční strany [HUDON, 2001: 324]. Podle Pinarda s Hamiltonem je však hlavním důvodem vítězství PQ voličská nespokojenost s PLQ. Není to tedy vítězství způsobené velkou oblibou PQ a souhlasem voličů s myšlenkou separace Québecu, ale je to špatná vláda PLQ³⁵ [PINARD, HAMILTON, 1978: 739-740, 748-751].

Úspěch v dalších volbách roku 1981 byl o něco větší než v předchozích volbách (49,3 %), ovšem mezi léty 1981–85 se Parti Québécois dostala do krize, která se následně podepsala i na jejích volebních výsledcích a voličských preferencích. [ANGELL, 1987: 370].

Další vláda PQ následovala až po vyhraných volbách roku 1994. PQ získala 44,75 %, což ovšem znamenalo 77 křesel. Naproti tomu Liberální strana získala 44,4 % a pouhých 46 křesel [HUDON, 2001: 323-324]. Zajímavý je z tohoto hlediska i výsledek z roku 1998, kdy strana sice prohrála dle procent (42,87 % pro PQ a 43,6 % pro liberály), ovšem vyhrála dle počtu křesel v parlamentu (76 pro PQ a 48 pro liberály) [HUDON, 2001: 322-324].

Od roku 2003 nastává období vlád PLQ. V těchto volbách získala PLQ 45,99 %, tedy 76 křesel, a tedy většinu v parlamentu. Oproti tomu v roce 2007 už PLQ vítězí pouze menšinově a získává 33,08 % a 48 křesel. Příčinou tohoto neúspěchu je především nečekaný nárůst hlasů pro (do té doby malou) stranu Action démocratique du Québec

---

³⁵ Důvodů k neúspěchu Liberální strany je hned několik a většina autorů se na těchto důvodech shoduje. Především se jednalo o špatná nebo neúplná rozhodnutí, která strana za dobu svého vládnutí učinila, nedodržení volebních slibů (například vytvořit víc pracovních míst) či slabé a nevýrazné vedení strany. Stejně tak zklamali voliče mnozí významní členové strany, kteří prošli několika korupčními aférami (na kredibilitě těmto aférám přidal fakt, že nebyly vyvolány žádnou z opozičních stran nebo médii, ale oficiální vládní vyšetřovací komisí, jejíž členové byli i členy PLQ), stejně jako neschopnost vlády dohodnout se s odbory. Stranu tedy voliči považovali za netransparentní, nekompetentní k vládnutí a neupřímnou: „A year after election a poll by IQOP revealed that close to half the electorate (45 %) had already some doubts concerning the honesty of some members of the Quebec government“ [PINARD, HAMILTON, 1978: 751].

(ADQ), která se v těchto volbách umístila jako druhá (30.84 % a 41 křesel). Získala tím status oficiální opozice a posunula tak poprvé a naposledy PQ na třetí místo.

Z důvodu nefunkčnosti menšinové vlády jsou pak hned další rok vyhlášeny předčasné volby, kde PLQ doufala získat většinu pro lepší vládnutí, což se jí také podařilo. PLQ získává 42.08 % a 66 křesel, ovšem ADQ tentokrát už jen 16.37 % a 7 křesel. I hlasy PQ se výrazně navýšily, a to především díky nástupu Pauline Marois. Díky ní pak PQ vyhrává i následující volby roku 2012, ovšem naráží na stejný problém jako PLQ před pěti lety. S 54 křesly proti 50 křeslům PLQ vznikají menšinové vládě Pauline Marois velké problémy, a tak jsou roku 2014 opět vyhlášeny předčasné volby. Ty vyhrává PLQ se ziskem 41.52 % a 70 křesel a PQ se tak opět stává vedoucí opoziční stranou.

Od roku 2012 se ovšem na scéně objevuje nová nacionalistická strana, která svou umírněnější rétorikou nabízí mnoha voličům alternativu především k PQ. Coalition Avenir Québec (CAQ) získává na popularitě a v posledních volbách získala 19 křesel. I kvůli CAQ tedy mají volební úspěchy PQ klesající tendenci. Souhrnné výsledky uvádím v následující tabulce.

2.5.3.1. Tabulka 1 - Úspěchy PQ ve volbách

rok	Procentuální zisk	Počet křesel v parlamentu a pozice
1994	44,75 %	77 – vládní strana
1998	42,87 %	76 – vládní strana
2003	33,24 %	45 – opoziční strana
2007	28,35 %	36 – třetí strana
2008	35,17 %	51 – opoziční strana
2012	31,95 %	54 – vládní strana (menšinová vláda)

2014	25,38 %	30 – opoziční strana

Zdroj: <http://www.electionsequbec.qc.ca/english/provincial/election-results/general-elections.php>

2.5.4. Volební program a rétorika strany

Parti Québécois se od svého založení zaměřuje na nezávislost Québecu a dvakrát také vyvolala referendum o jeho oddělení. Ačkoli se strana zaměřuje především na secesi Québecu, její program je zaměřen i na ostatní otázky fungování provincie. Hlavním zařazením strany je tak nejen separatismus, ale i levicový populismus.

Strana se trvale snaží zbavit pověsti „strašných separatistů.“ Nejzřetelněji lze pozorovat odklon od radikální separatistické rétoriky hned v roce 1974, kdy René Lévesque prohlásil, že PQ nejde do voleb za účelem odtržení Québecu, ale za účelem nastolení správné (ve fr. *vrai*) vlády. Věděl totiž, že většina voličů je nespokojená právě se současnou vládou, kterou viní za špatnou ekonomickou situaci, vysokou nezaměstnanost a inflaci [PINARD, HAMILTON, 1978: 756-760] [MURRAY, 1976: 231-240]. I přes tuto změnu rétoriky byl po následně vyhraných volbách (viz výše) v zahraničních médiích otřesen obraz jednotné Kanady³⁶. Proto můžeme i v prvních povolebních projevech Reného Lévesquea vidět velmi silné tendence uklidnit nejen quebecká média především tvrzeními, že prioritou PQ není ono „děsivé“ referendum, nýbrž čestná a efektivní vláda. PQ se tímto stavila do pozice strany, jejíž zájem je čistě a pouze dobro Québecu a Quebečanů [FRASER, 2001: 81].

Strana sice má tedy jako hlavní bod programu separaci, ale zároveň se dlouhodobě snaží oslovit voliče i jinak. Dlouhodobě také tvrdí, že referendum o separaci musí proběhnout až v pravou chvíli, aniž by tuto pravou chvíli více specifikovala. Pro volby v roce 2012 se pod však vedením Pauline Marois strana vrátila k radikálnější propagaci quebeckého nacionalismu a tematiky separace s heslem *C'est à nous de choisir* (Volba je jen na nás).

³⁶ Následně se například Kanadský dolar velmi propadl na burze.

Plamenné projevy prezidentky strany pak vedly i vítězství ve volbách [PATRIQUIN, 2014: 16-20].

Častým tématem je také imigrace. Strana se sice nestaví proti migraci, ale její představitelé se k této problematice často staví negativně. Například ex-prezident strany Péladeau nepřímo řekl, že je to právě vzrůstající počet imigrantů, jež nakonec zabrání separaci Québecu: "We won't have 25 years ahead of us to achieve this. With demographics, with immigration, it's clear that we're losing one riding a year. " Tím se přiblížil prohlášením Jacquese Parizeau, který z neúspěchu referenda obvinil tzv. ethnic vote [CBC News, 2016].

V současné době se program strany snaží dotknout všech aktuálních témat a spojit je s vizí separatismu. Jedná se tedy o velmi populistický program citelným podtextem „když budeme samostatní, budeme moci dělat vše lépe.“ V následující tabulce uvádím základní body programu tak, jak jsou sepsány na oficiálních webových stránkách strany (přeloženo), včetně zevrubného popisu jednotlivých bodů [Parti Québécois, ©2015]:

2.5.4.1. Tabulka 2 - Volební program PQ

<i>Body programu</i>	<i>Širší popis</i>
1. suverenita Québecu	Za pomoci referenda docílit svobodného státu Québec. Než se tak stane tak: snížit zásahy federální vlády do záležitostí Québecu na minimum, zřídit institut quebeckého občanství, kompletní sekularizace atp.
2. Obnovení integrity a důvěry	transparentnost voleb, ustanovení nezávislé komise pro vyšetřování korupce (především při zadávání veřejných zakázek), zprůhlednit financování stran atp.
3. Quebecká identita	Existence a rozvoj národní identity jako priorita pro dosažení suverénního státu. Tzn. Ustanovení francouzštiny jako jediného jazyka provincie, převzetí veškerých jazykových pravomocí od federální vlády, podpora quebecké kultury a quebeckého kulturního dědictví, ve vzdělávání větší důraz na národní historii a výchovu k občanství,
4. Ekonomická prosperita	Převzít plnou zodpovědnost za ekonomiku Québecu – tedy plně využít prostředky, kterými Québec disponuje a současně také převzít veškeré pravomoci od federální vlády. Investovat do vzdělání a výzkumu, podpora quebeckého podnikání, podporovat místní živočišnou výrobu a turismus.
5. Modrý a zelený Québec	Ekologická zodpovědnost, udržitelný rozvoj, snížení emisí skleníkových plynů, využívání obnovitelných zdrojů, ochrana vody a vzduchu, přísnější předpisy pro likvidaci odpadů

6. Srdce a akce	Solidarita, zefektivnění a zpřístupnění vzdělávacího systému, podpora rodin s dětmi, snížení nákladů na zdravotní péči, ochrana seniorů a zranitelných, rovné příležitosti pro všechny Quebečany atp.
7. Stát sloužící Quebečanům	Účinný a odpovědný stát, spravedlnost pro všechny občany, imigrační politika zajišťující plnou integraci přistěhovalců do Quebecké společnosti (výuka francouzštiny apod.), větší kontakt s dalšími frankofonními oblastmi světa, vlastní zahraniční politika Québecu (ne diktovaná federální vládou)

Zdroj: autorka na základě informací z <http://pq.org/programme/>

3. Belgie

Belgické království je státem Beneluxu o rozloze 32 500 km² a 10,5 milionem obyvatel, je tedy z geografického hlediska s Kanadou nesrovnatelná. Z tohoto důvodu budu ve své analýze zohledňovat relativní velikost dané skupiny a v konkrétních počtech bude rozdíl zohledněn.

Belgie je zakládajícím členem EU (s 22 křesly ze 785 v Evropském parlamentu) a sídlem mnoha Evropských institucí³⁷ [DESCHOUWER, 2009: 2]. Stejně jako Kanada, je Belgie mladým státem. Vznikla roku 1830 a o hlubší historii se příliš hovořit nedá, vzhledem k tomu, že historie této oblasti byla do roku 1830 vždy spjata s historií jiného státu (Francie, Nizozemí, Německo). Roku 1839 pak bylo Belgické království uznáno i ze strany Nizozemska³⁸, od nějž se odtrhlo. Tento rok můžeme tedy považovat za definitivní vznik Belgického království. Při zakládání nového státu byla zvolena monarchie, a to především z praktických důvodů. Prvním Belgickým králem se 21. 7. 1931 stal Leopold I., který tímto založil sasko-cobursko-gothajskou dynastii. Ve stejném roce byla předložena i velice liberální ústava, inspirovaná především ústavou francouzskou. Na základě této ústavy a následně (až do roku 1936) vydaných zákonů byla Belgie ustanovena jako unitární stát s francouzštinou jako úředním jazykem. To se později ukázalo být jako velmi problematické, jelikož přirozeně vlámsky hovořící obyvatelstvo bylo a je ve státě ve většině [DESCHOUWER, 2009: 16-23] [HULICIUS, 2006: 123-131]. Více budu o jazyku jako štěpné linii hovořit níže.

---

³⁷ I tímto se od Kanady liší, ačkoli můžeme namítnout, že Kanada je naopak součástí Commonwealthu.

³⁸ Londýnským protokolem, jenž vstoupil v platnost 19. dubna 1839. Součástí protokolu bylo i nařízení evropských velmocí o neutralitě nového království.

3.1. Belgický federalismus a konsociační demokracie

„If one wants to understand the origins and working principles of a consociational democracy, Belgium is a good place to start. It is therefore also an interesting example of a segmented society, of pillarization and of strongly developed neo-corporatist interest mediation. It is a real ‚partitocracy‘, a system with strong and central position for the political parties that are present in and control almost all aspects of policymaking. If one wants to unravel the logic of federal state that came into being after a process of decentralization and devolution, Belgium is a good choice. “

[DESCHOUWER, 2009: 3]

Belgie je (oproti lehce problematické Kanadě) označována za typický příklad konsociační demokracie z důvodu dlouholetého rozdělení země do tří základních pilířů. Tyto pilíře se vázaly na jednu z tradičních stran, tedy socialisty, liberály nebo katolíky a jedince příslušnost k pilíři provázela od „porodnice přes školy až k hřbitovu“ [DESCHOUWER, 2009: 4-6]. Od šedesátých let se ovšem pilířování společnosti na základě stranické příslušnosti lehce rozpadá a vzniká nová intenzivní štěpná linie, kterou je právě jazyk. Je to právě tato jazyková štěpná linie, jež vedla k federalizaci státu. V roce 1963 byla křesťansko-socialistickou vládou zmražena jazyková hranice, roku 68 se rozdělila (do té doby bilingvní) Katolická univerzita v Lovani na dvě univerzity (frankofonní a vlámsky mluvící) a v roce 1970 byly z důvodu vlámské převahy vepsány do ústavy blokující systémy pro frankofonní obyvatelstvo (veto apod.). V roce 1977 vláda předložila tzv. Egmontský pakt, což byla dohoda, která měla za úkol ustanovit vytvoření federálního státu a jejíž prvky můžeme vidět i v pozdější ústavní změně³⁹ [DESCHOUWER, 2009: 12-13, 31-37, 73-105].

Belgická ústava byla tedy od sedmdesátých let postupně měněna na federaci. Definitivní federativní uspořádání bylo oficiálně ustanoveno zákonem z roku 1993. Oproti Kanadě byl tedy vznik federace v Belgii docílen rozložením unitárního státu ne složením několika států dohromady [DESCHOUWER, 2009: 9] [SWENDEN, 2009: 2-15].

Nová belgická ústava rozděluje zemi geograficky a zároveň podle jazykové hranice. Geograficky je země rozdělena na tři regiony s přesně danými hranicemi (Vlámsko,

Valonsko a Brusel) a jazykovou hranicí pak na tři společenství s hranicemi proměnlivými⁴⁰ (Vlámské, Frankofonní a Německé). Ústava dále dělí území na čtyři jazykové regiony (Vlámský, Frankofonní, Bilingvní region Brusel-hlavní město a Německý) [La Constitution Belge, 1993] [YSEBAERT, 1993]. Jedná se tedy o složitější případ federalismu než v případě Kanady, kde je systém jednoznačně dvouúrovňový.

Jak již bylo zmíněno, v Belgii tedy existují tři regiony disponující vlastním legislativním (Rada Regionů) i exekutivním (regionální vláda) orgánem. Každý z regionů má přidělené pravomoci, které se týkají především územní problematiky (zemědělství, životní prostředí, doprava, bydlení apod.) Stejně tak jazyková společenství mají své vlastní legislativní a exekutivní orgány i přidělené pravomoci (školství, vzdělávání, kultura, jazyk apod.), ovšem v případě vlámské jazykové komunity a vlámského regionu tyto orgány splynuly. [ŘÍCHOVÁ, 2009: 34-37]. Pro větší přehlednost je systém shrnut v tabulce 3.

3.1.1. Tabulka 3 - federativní uspořádání Belgie

	Valonský region	Francouzské jazykové společenství	Region Brusel – hlavní město	Vlámský region	Vlámské jazykové společenství	Německé jazykové společenství
Legislativa	Rada 75 poslanců	Rada 94 členů (75 poslanců valonského regionu + 19 frankofonních poslanců Bruselské rady)	Rada = 75 poslanců	Rada 124 poslanců (118 volených + 6 vlámsky hovořících z Bruselské rady)	Rada 25 členů	Rada 25 členů
Exekutiva	Vláda premiér + 6 ministrů	Vláda předseda + 3 ministři (alespoň jeden z Bruselu)	Vláda premiér + čtyři ministři ⁴¹	Vláda premiér + 10 ministrů (alespoň jeden z Bruselu)	Vláda předseda + 2 ministři	Vláda předseda + 2 ministři

³⁹ Vláda ovšem padla a pakt nikdy nevstoupil v platnost.

⁴⁰ Je možné je upravovat na základě změny jazykových dispozic obyvatelstva [DESCHOUWER In: BRANS, 2009: 9].

⁴¹ Z obou jazykových společenství.

Na federální úrovni pak Belgické království disponuje kromě panovníka i dvoukomorovým parlamentem. Sněmovna má 150 členů, kteří jsou přímo voleni ve volbách s povinnou účastí. Z těchto voleb pak vychází i vláda, která je závislá na podpoře obou komor parlamentu. Situace v senátu je pak proměnlivá a od roku 2014 zcela odlišná než kdy dříve. Před rokem 2014 senát čítal 71 osob, z nichž 40 bylo přímo voleno (25 za vlámskou jazykovou komunitu a 15 za frankofonní), 10 senátorů dosazovala jak vlámská, tak i valonská rada společenství a jeden senátor byl jmenován radou německého společenství. Zbývajících deset senátorů bylo kooptováno (6 vlámských a 4 frankofonní) [ŘÍCHOVÁ, 2009: 29-32]. Od roku 2014⁴², kdy proběhla reforma známá také jako Butterfly Agreement⁴³ nebo Vlinderakkoord (vlámsky) a L'accord papillon (francouzsky) již senát není volen vůbec. Naopak přebírá úlohu reprezentace regionálních zájmů na federální úrovni a to proto, že je celý zcela jinak sestaven. Počet senátorů byl snížen na 60, z nichž 50 (29 vlámských + 20 valonských + 1 německý) je jmenováno radami regionů a společenství (senátoři jsou vybíráni z vlastních řad). Zbýlých 10 senátorů zůstává oněch 6+4 kooptovaných (jako před reformou). I pravomoci Senátu byly značně osekány, a proto se Senát schází jen několikrát za rok [GOOSSENS, 2015: 38-39].

První přímé volby do tří regionálních parlamentů se odehrály roku 1995 společně s volbami do parlamentu federálního [DESCHOUWER, 2009: 38]. Do roku 2003 se tak konaly současně volby regionální i federální, což způsobovalo stejné rozložení moci na všech úrovních a tím pádem i stejné koalice. To vedlo k řešení i regionálních konfliktů na federální úrovni a častému rozpadu parlamentu. Od roku 2003 byla zavedena reforma, která se snažila o co nejmenší závislost regionálních a federálních vlád změnou volebního období a přenesení dalších pravomocí na regiony. To ovšem vedlo k další nestabilitě, jelikož stát byl na základě této reformy schopen fungovat i bez stabilní federální vlády [SWENDEN, 2009: 20-26]. Znamenalo to tedy, že nebylo primárním zájmem poslanců udržet stabilní federální vládu, jelikož většina problémů se dala vyřešit na regionální úrovni. Současně (což ale stále platí) pokud nedošlo ve vládě či v parlamentu ke shodě, padla celá vláda [BILLIET In: BRANS, 2009: 43]. Stále častěji tak docházelo k situaci, kdy se Belgie nacházela ve stavu bez vlády. První období nastalo po volbách 2007, kdy koaliční jednání (a tedy i období bezvlády) trvala 196 dní

---

⁴² Reforma probíhala od roku 2012 do roku 2014 jakožto reakce na vládní krizi roku 2011.

[ŘÍCHOVÁ, 2009: 27]. Podruhé se pak nefunkčnost projevila 541 dní dlouhým bezvládním, které v zemi nastalo po volbách roku 2010 [WATERFIELD, 2011] [SMITH, 2013] Na základě této krize pak byla přijata již zmíněná šestá reforma (Butterfly Agreement)⁴⁴, která sice Belgii ještě více decentralizovala⁴⁵, ale naopak zavedla změněnou podobu senátu jako prostředníka mezi regionální a federální úrovní [GOOSSENS, 2015: 40].

Současná podoba Belgického federalismu je (i po šesté reformě) stále značně problematická, řekněme nedokončená. Belgický decentralizovaný federalismus má sice mnoho výhod⁴⁶ ale i nevýhod (např. již zmíněná „nepotřebnost“ centrální vlády). Z důvodu složitosti a propojenosti systému, a především kvůli nové podobě senátu, je velmi běžný a častý dvojitý mandát. To, je naopak v Kanadě zakázáno, což je jeden z důležitých odlišujících prvků Kanadského a Belgického federalismu vzhledem k propojenosti jednotlivých úrovní.

3.2. Stranický systém v Belgii

Obraťme se nyní k stranickému systému Belgie. Ani ten totiž není (vzhledem k povaze federalismu) příliš jednoduchý. Podle Chytilka [CHYTILEK In: STRMISKA 2005: 126-127] prošel belgický stranický systém třemi obdobími vývoje. První období vývoje probíhá v unitární Belgii, kde operovaly v podstatě jen tři již zmíněné strany, které takřka řídily celou společnost. První zaregistrovanou stranou byla strana Liberální (1846), která ihned vyhrála volby a do roku 1870, kdy ji vystřídali katolíci, vedla jednobarevné vlády. V budování své strany následovala liberály Katolická konzervativní strana (dnes křesťanská demokraté), která působila již od roku 1863, avšak oficiálně zaregistrována byla až roku 1884. Třetí a na delší dobu poslední byla Belgická dělnická strana (založena 1885, dnes socialisté). V tomto období se belgický stranický systém pohybuje mezi Sartoriho (třístranickým) umírněným pluralismem a dvoustranickým systémem. Ideální je označit v tomto případě Belgický systém za

---

⁴³ V češtině Motýlí dohoda.

⁴⁴ Dokument je dostupný online z:

http://www.lachambre.be/kvvcr/pdf_sections/home/FRtexte%20dirrupo.pdf

⁴⁵ Například přesunem pravomocí v hodnotě 20 miliard eur, společně s větší fiskální autonomií regionů.

⁴⁶ Regiony mohou aplikovat svůj vlastní přístup na problematické aspekty (školsství, životní prostředí atd.). Federalismus také pomohl stabilizovat Vlámsko-Valonský konflikt atd. [DESCHOUWER In: BRANS, 2009: 26-29].

Blondelův systém dvou a půl strany (liberálové nejdříve hráli roli nejsilnější, po změnách ve volebním systému pak již jen oné poloviční strany). S přelomem století a současným přechodem k poměrnému volebnímu systému (1899) se pak belgický systém proměnil v klasickou pílřovou společnost s predominantní (katolickou) stranou. Dvacátá a třicátá léta 20. století jsou označována za přechodné období, kdy se objevily i jiné než tradiční strany, a to konkrétně Belgická komunistická strana, Rexistické hnutí či Vlámský národní svaz. Všechny tyto strany se vyznačovaly radikálním chováním⁴⁷ a pro tradiční strany nebyl problém vyloučit je z vládnutí.⁴⁸

Od padesátých let, kdy se začala měnit ekonomická situace, začal narůstat i Vlámský nacionalismus. Současně s tímto jevem začíná druhé období vývoje belgického stranického systému. Vznikla čistě vlámská strana Volskunie (1954) bojující za větší autonomii Vlámka a federalizaci Belgie. Dostáváme se tedy k systému umírněného pluralismu. Šedesátá léta se pak nesla ve znamení zvyšování napětí na jazykové ose (a to i v rámci tradičních stran) a radikálních kroků vedoucím k pozdější federalizaci (viz předchozí kapitola). Zde začíná poslední, třetí období [CHYTILEK In: STRMISKA 2005: 126-130].

Během šedesátých a sedmdesátých let můžeme pozorovat zvýšenou teritorializaci stranické politiky a následné rozštěpení hlavních stran na Vlámskou a Valonskou část. Systém se tak de facto rozpadl dva rozdělené stranické systémy (vlámský a valonský) a při té příležitosti také nastoupily nové strany (např. Zelení nebo separatistické strany⁴⁹). Na federální úrovni tak není možné sestavit vládu jinak než koaličně. Belgie tedy podle Sartoriho typologie v současné době spadá do kategorie umírněného pluralismu (nebo podle Blondela do kategorie multipartismu bez dominantní strany) [DESCHOUWER, 2009: 12-13, 31-37, 73-105] [DE WINTER. SWENDEN, 2009: 17-18, 45, 71-95] [STRMISKA, 2005: 41] [CHYTILEK In: STRMISKA 2005: 126-130].

---

⁴⁷ Vlámský národní svaz (VNV) kombinoval vlámský nacionalismus s nacionalismem celobelgickým a s antisemitismem. Během německé okupace také společně s rexisty spolupracoval s nacisty.

⁴⁸ Vyděračský potenciál těchto stran ovšem zařazuje (v tomto období) belgický systém do Sartoriho polarizovaného pluralismu.

⁴⁹ O nich více v další části práce.

3.2.1. Vlámcký stranický systém

V současné době můžeme de facto v Belgii pozorovat dva samostatné stranické systémy. Vlámcký i Valonský stranický systém stále ještě obsahuje tradiční „pilířové“ strany ovšem již rozštěpené jazykovou linií vždy na dva různé subjekty. Křesťanskí demokraté jsou⁵⁰ ve Vlámku (Christen-Democratisch & Vlaams – CD&V⁵¹) druhou nejúspěšnější stranou. Hned za nimi se drží další dvě tradiční strany – liberálové (Open Vlaamse Liberalen en Democraten – Open VLD⁵²) a socialisté (Socialistische Partij. Anders – SPA⁵³).

Z nových stran je důležité zmínit především separatistické a polo-separatistické strany Nieuw-Vlaamse Alliantie – N-VA (Nová vlámská aliance) a Vlaams Belang – VB (Vlámcký zájem) o kterých více pohovořím v následujících kapitolách. Z dalších „netradičních a nových“ stran pak na Vlámcké scéně figurují ještě zelení: De Vlaamse Groenen – GROEN.

3.3. Belgický separatismus

V Belgii stále narůstá především vlámský separatismus, ovšem v historii můžeme pozorovat i několik frankofonních hnutí. Jsou v podstatě tři. První byla Front Démocratique des Francophone (Frankofonní demokratická fronta, FDF), která bojovala za práva frankofonního obyvatelstva v Bruselu a po federalizaci země tak ztratila většinu svého volebního programu což vedlo k jejímu rozpadu a přechodu členů do Reformního hnutí (MR). Druhým je Rassemblement Wallon (Valonské sjednocení, RW), jež bylo reakcí na Volksunie (viz níže) a které zaniklo na začátku 80. let. [ŘÍCHOVÁ, 2009: 52-52]. Za navazující stranu můžeme považovat Rassemblement Wallonie-France, jenž je třetí stranou z výčtu. Jako jediný funguje i v současnosti a usiluje o iredentismus Valonska k Francii⁵⁴ bez valných volebních úspěchů.

⁵⁰ Výsledky voleb do federálního parlamentu v roce 2014 dle <http://www.electionresources.org/be>.

⁵¹ Valonské třetí Centre Démocrate Humaniste (CDH).

⁵² Ve Valonsku taktéž na druhém místě jako Mouvement Réformateur (MR).

⁵³ Nejúspěšnější ve Valonsku jsou Parti Socialiste (PS).

⁵⁴ Více na <http://www.rwf.be/>

V Belgii tedy zůstává silným pouze vlámský separatismus, který je na belgické politické scéně přítomen již od padesátých let 20. století. Důvody pro vznik a úspěch separatistických stran, stejně jako strany samotné, budou rozebrány v následujících kapitolách.

3.4. Důvody pro odtržení Vlámka

V současné době jsou tradiční pilíře již takřka smazány, což umožňuje právě federativní uspořádání společně s proporčním volebním systémem. Podle Deschouwera se momentálně v Belgii stále nachází tři štěpné linie a to náboženství, socio-ekonomický faktor a jazyk [DESCHOUWER, 2009: 8]. Toto tvrzení se shoduje s body výzkumné otázky číslo 2. Pro plné potvrzení těchto faktorů se opět budu věnovat jednotlivým bodům zvlášť. Co se faktorů zemi spojujících týče, nejčastěji je za ně označována sama monarchie, národní identita, veřejný dluh, sociální bezpečnost a především Brusel, který si nárokují obě oblasti a který je symbolem evropské jednoty díky množství evropských institucí [DE WINTER. SWENDEN, 2009: 7-8, 18].

3.4.1. Jazyk

Jak jsem již zmínila výše, Belgické království mělo po svém vzniku pouze jeden oficiální jazyk, tedy francouzštinu, a to i přes to, že větší část obyvatelstva mluvila pouze vlámsky. Na druhou stranu mluvily všechny elity země (i vlámského původu) francouzsky. V Ústavě pak byla zakotvena volnost výběru jazyka. Mezi léty 1872-73 byla přijata sada zákonů uznávajících vlámsčinu jako druhý jazyk země, stále však platila běžná praxe soudů ve francouzštině, kdy obviněný ničemu nerozuměl. Velmi významným hráčem pak bylo tzv. Vlámské hnutí (Flemish movement) bojující za zrovnoprávnění vlámsčiny. I díky jejich tlaku se tak vlámsčina postupně stávala plnohodnotným jazykem,⁵⁵ až byla zákonem z roku 1898 zrovnoprávněna s francouzštinou. Od tohoto momentu se politické strany začaly pomalu obracet právě na jazykovou notu, a to především po zavedení všeobecného volebního práva pro muže v roce 1918, které značně zvýšilo počet hlasů na straně Vlámka.

---

⁵⁵ Důležité kroky jako 1886 - vlámsčina na penězích, 1888 - první projev v parlamentu ve vlámsčině, 1894 - parlamentní přísaha ve vlámsčině atd.

Jazyková štěpná linie tak získávala na síle a šedesátá léta se nesla ve znamení vlámského nacionalismu, vrcholící i již zmíněným Lovaňským konfliktem z roku 1968. V průběhu těchto neshod vznikly mezi léty 1962-63 jazykové zákony ustanovující nové jazykové zóny, které však problémy jen umocnily. Právě na základě těchto zákonů začaly ve Vlámku vznikat nové strany zaměřující se právě na kulturně-lingvistickou problematiku. A právě kvůli těmto problémům započal v roce 1970 celý, již zmíněný, proces federalizace, který skončil rokem 1993 [DESCHOUWER, 2009: 5-8, 29-31] [SWENDEN a BILLIET In: BRANS, 2009: 17-18, 44].

Co se konkrétních čísel týče, v censu roku 2011 [Census 2011, © 2014] označilo v Belgii za svůj mateřský jazyk vlámsčinu 54,76 % obyvatel, francouzštinu 35,56 % obyvatel a němčinu 0,37 % obyvatel.⁵⁶ Vzhledem k tomu, že jazykové hranice jsou pohyblivé a přizpůsobují se podle jazyka, kterým obyvatelstvo hovoří, není zde sporu o jasném rozdělení Valonska a Vlámka. Problematický může být jen Brusel, který je charakterizován jako bilingvní (i když je vzhledem k množství zahraničních diplomatů spíše multilingvní)⁵⁷. Pro potřeby této práce ovšem stačí jednoznačnost výsledků v jazykovém rozdělení země, podpořena samotným ukotvením tohoto rozdělení v ústavě. V Belgii je tedy jazyk jednoznačným faktorem pro rozdělení země.

3.4.2. Náboženství

Belgie byla vždy primárně katolickým státem, proto nemůžeme postavit analýzu tohoto faktoru na odlišnosti víry v regionech jako tomu bylo u Kanady. Jediná odlišnost, která zde může vzniknout je procento katolíků vůči nevěřícím a nekatolíkům ve Valonsku i Vlámku. Náboženský faktor je problematický i vzhledem k pilířování společnosti před nástupem jazyka jako štěpné linie. A především je pak problematické zjistit, kolik je doopravdy příslušníků dané víry, jelikož v belgických censech není otázka ohledně náboženství pokládána. Podle Ministerstva zahraničních věcí České republiky [ČESKO, © 2016] se zhruba tři čtvrtiny obyvatel Belgie hlásí ke katolické víře, a to konkrétně 76 % ve Vlámku, 66 % ve Valonsku. Tato informace ovšem nemá ověřitelný statistický zdroj.

⁵⁶ Vizuální přehled viz <http://languageknowledge.eu/countries/belgium>

⁵⁷ Jeden z mnoha článků zabývajících se touto problematikou zde:

<http://www.brusselstimes.com/opinion/5148/brussels-bilingual-brussels-francophone-both-and-neither>

Literatura hovoří o náboženství vesměs stejným způsobem a tedy, že křesťanství ztratilo (především v posledních dvaceti letech) v Belgii svůj vliv. Dříve křesťanské instituce již nejsou s náboženstvím nijak spjaté ačkoli si často ponechávají název odkazující na víru (např. obě⁵⁸ Katolické univerzity v Lovani). Stejně tak křesťanští demokraté jsou mnohem více odpoutaní od katolické víry (valonská křesťanská demokratická strana dokonce odstranila ze svého názvu jakoukoli referenci ke křesťanství) [TORFS, 2015: 107]. Všeobecně se literatura shoduje na tom, že náboženství již nehraje zdaleka takovou roli, jakou hrálo v minulosti. Počet lidí hlásící se k víře klesá a náboženství již není určujícím prvkem společnosti. Tento faktor tedy v dnešní době už nemůžeme považovat za klíčový ani pro Belgii, ani pro Vlámsko, a tedy ani pro separatistické tendence.

3.4.3. Ekonomika

Podle Fitzmaurice [FITZMAURICE, 1996: 64] je belgická ekonomika velmi důležitým faktorem pro politickou situaci v Belgii, a to zejména z důvodu rozdílné ekonomické orientace Vlámka a Valonska. V průběhu průmyslové revoluce byla Belgie, z hlediska průmyslu a rozvinutých železnic, druhou zemí na světě po Anglii. Většina Belgické ekonomiky byla ovšem závislá na těžbě a následném zpracování uhlí, železné rudy, zinku či skla ve Valonsku (především oblasti Liège, Charleroi, Mons atp.). Belgie byla od své nezávislosti až do začátku první světové války jednou z nejbohatších a nejrozvinutějších zemí, a to díky valonskému (především ocelářskému) průmyslu. Vlámsko bylo oproti tomu spíše zemědělské a velké vlámské přístavy společně s textilním průmyslem postupně krachovaly kvůli dominanci Nizozemí.

Od osmdesátých let 19. století začaly pomalu růst Antverpy především díky dobré belgické železniční síti, která umožnila rozvinutí potravinářského průmyslu právě v okolí Antverp (například cukrové rafinerie a další). Antverpy se, zatím jako jediné vlámské město, staly centrem technologických firem jako například Bell telephones či Minerva motor company. Před první světovou válkou tak byla Belgie průmyslovou velmocí. Po první světové válce (do dvacátých let) pak rostla Belgie jako celek, a to především díky Kongu. Po pádu západních ekonomik na konci dvacátých let dochází i v Belgii k problémům zahrnujícím velkou nezaměstnanost. Po druhé světové válce

---

⁵⁸ Vlámská Katholieke Universiteit Leuven i valonská Université catholique de Louvain.

pak pomalu začíná obrat v úspěšnosti obou částí, kdy Vlámsko dohání a postupně překonává do té doby silnější Valonsko. Ve městech jako jsou Bruggy, Gent nebo již zmíněné Antverpy roste zaměstnanost obyvatelstva ve službách a v „novém“ průmyslu (petrochemie, elektronika apod.) [FITZMAURICE, 1996: 67-76]. Valonsko pak postupně upadá. Šedesátá léta pak znamenají boom pro vlámskou ekonomiku a Vlámsko se tak definitivně stává lídrem Belgické ekonomiky (od roku 1966 má větší podíl na HDP než Valonsko) [FITZMAURICE, 1996: 68] [DESCHOUWER, 2009: 16] [DE WINTER. SWENDEN, 2009: 44].

Konkrétní aktuální čísla ohledně belgické ekonomiky nabízí především statistický úřad Evropské unie Eurostat. V roce 2014 bylo HDP per capita celé Belgie 35 900 euro, Vlámsko pak mělo 36 400 euro a Valonsko 26 200 euro. Z celkové statistiky výrazně vybočuje Brusel, který díky velkému množství zahraničních institucí, a tedy i diplomatů, návštěvníků apod., vykazuje HDP per capita 62 900 euro. Když pak zohledníme HDP na region v milionech eur, v roce 2014 tvořilo s ročními 233 433 miliony euro Vlámsko 58 % HDP celé Belgie⁵⁹ [EUROSTAT, 2016].

Ekonomika jako faktor hovořící pro vlámský separatismus může být potvrzena, jelikož v současné době je vlámská ekonomika mnohem progresivnější s vyšším HDP per capita než valonská a v případě secese by Vlámsko zbohatlo.

3.5. Vlaams Belang

V následující kapitole, se již zaměřím konkrétně na vlámský separatismus, a to konkrétně na stranu Vlaams Belang (dále i jako VB). Představena budou kritéria, která byla zmíněna v úvodu a která byla aplikována i v případě Parti Québécois. Tedy struktura a geneze strany, její pozice v systému a působení na celostátní úrovni, rétorika, volební program a celkový úspěch strany ve volbách. Část textu věnuji i reakci ostatních stran a celého systému.

---

⁵⁹ Tj. Belgie = Vlámsko+Valonsko+Brusel.

Je důležité zmínit, že Vlámský zájem není de facto jedinou separatistickou stranou vlámského regionu. V roce 2001 byla založena strana s názvem Nieuw-Vlaamse Alliantie (N-VA), tedy Nová Vlámská Aliance. Tato strana ovšem oficiálně neprezentuje jako svůj hlavní cíl separatismus,⁶⁰ ale větší autonomii a následný vznik funkční konfederace⁶¹ [N-VA, ©2016]. Nebyla tedy (na rozdíl od VB) autorkou vyhodnocena jako relevantní pro analýzu a následnou komparaci, ta se bude zabývat pouze stranou Vlámský blok/zájem.

3.5.1. Geneze a struktura strany

Za předchůdce Vlaams Belang můžeme do jisté míry považovat stranu Volksunie (česky Lidový svaz), která vznikla z již zmíněného Vlámského hnutí v roce 1954, kdy ihned získala 3,9 % hlasů, a tedy i jedno křeslo v parlamentu.⁶² Volksunie se podílela na vládě v letech 1977 a 1978. Díky tomu a díky účasti na již zmíněném Egmontském paktu strana ztratila většinu voličské přízně a vnitřně se rozpadla. Důvodem některých členů pro odchod bylo právě ono stranění federalismu. Z nespokojených členů preferující separatismus před federalismem se pak vytvořila strana, která je hlavním bodem této kapitoly, Vlaams Blok (od roku 2004 Vlaams Belang). Zbytky Volksunie pak pokračovaly za malé voličské podpory v činnosti až do září roku 2001 (ačkoli pro ni vznikem federace de facto zanikl hlavní bod volebního programu). Od roku 2001 pak vznikla již zmíněná N-VA, která se považuje za oficiálního pokračovatele Volksunie [FITZMAURICE, 1996: 205-207] [ŘÍCHOVÁ, 2009: 51-53].

Vlaams Blok (Vlámský blok) se z Volksunie vyčlenil pro volby roku 1978 a jako strana byl zaregistrován v roce 1979. Důležitou postavou je Karel Dillen, jež je pro VB něco jako Lévesque pro PQ. Byl to totiž právě Karel Dillen, který stojí za vznikem VB a první (a dlouho jediný) evropský poslanec za Vlámský blok. Ihned po vzniku získal VB v (celobelgickém) parlamentu jedno křeslo. V roce 1988 se, i přes narůstající úspěch, začaly objevovat rozbroje uvnitř strany, které vyvrcholily odchodem několika

---

⁶⁰ Viz FAQ na oficiálních stránkách strany (<http://english.n-va.be/frequently-asked-questions#ideology>): *Does the N-VA want Belgium to end? The N-VA doesn't want a revolution and it is not looking to secede Flanders from Belgium. We are, however, striving for more democratic and more efficient structures. (...)*

⁶¹ Tamtéž: *What does confederalism mean to the N-VA? By choosing confederalism, the N-VA is choosing a strong Flanders in a strong Europe. (...)*

⁶² To si držela až do roku 1965, kdy počet svých křesel navýšila na dvanáct, o šest let později pak již měla křesel 21 a vrcholu dosáhla roku 1974, kdy měla křesel 22.

členů. Důvodem pro tyto neshody i pro následný vznik tzv. *cordon sanitaire* (česky sanitární kordon či ochranný pás, viz níže) byla silně nacionalistická ideologie strany [FITZMAURICE, 1996: 208-212].

V devadesátých letech se Antverpy staly baštou Vlámského bloku a popularita strany rostla především na lokální úrovni. Přesto však stále zůstával v opozici kvůli aplikaci sanitárního kordonu. Další důležitou změnou v historii VB bylo odstoupení (již sedmdesátiletého) Karla Dillena z vedoucí pozice strany. Dillen svým nástupcem jmenoval sedmatřicetiletého Franka Vanheckeho. Popularita VB stoupala, což straně přineslo mimo jiné i nezanedbatelný zisk. Díky těmto financím pak mohla strana vybudovat propracovanou strukturu, která se podobala tradiční struktuře komunistických stran. Od roku 1996 tak strana měla přes 180 místních organizací, společně s třinácti trvale otevřenými sekretariáty po celém Vlámsku [MUDDE, 2000: 89-93].

V roce 2004, kdy Vlaams Blok dosahuje vrcholu své popularity, je soudem zakázána činnost strany na základě obvinění z rasismu a šíření extremismu. Pět dní po rozhodnutí, vznikla (po úpravě problematických pasáží ve volebním programu) *de iure* nová, *de facto* identická, strana s názvem Vlaams Belang (Vlámský zájem) [ŘÍCHOVÁ, 2009: 53-54] [ERK, 2005]. Tato strana měla stejné vedení i členskou základnu a do jejího čela byl (opět) zvolen Frank Vanhecke. Přejít od Vlaams Blok k Vlaams Belang byl díky připravenosti členů strany (rozhodnutí soudu bylo očekáváno) velmi plynulý. Popularita strany stále stoupala, takřka nedotčena rozhodnutím soudu a změnou jména. Naopak díky změnám ve volebním programu strana rozšířila svou voličskou základnu [ERK, 2005].

V roce 2008 se novým vůdcem strany stává Bruno Valkeniers [The Flemish republic, 2008]. Po propadu oblíbenosti strany ve volbách mezi léty 2009-2012 Valkeniers odstoupuje z vedoucí pozice a nahrazuje ho Gerolf Annemans [VAN HAUTE, 2013]. Vzhledem k tomu, že v dalších volbách (2014) strana opět ztratila, Annemans po dvou letech odstoupuje a nahrazuje ho osmadvacetiletý Tom Van Grieken, který stranu vede i v současnosti [Le Soir, 2014].

Podle Muddeho je od devadesátých let struktura VB velmi striktní a v mnohém se podobá hierarchickému uspořádání Komunistické strany. Místní stranické pobočky nemají právo jmenovat své vedení nebo vybírat jednotlivé kandidáty. Stejně jako v případě celostranických rozhodnutí, mohou pouze předkládat jednotlivé nominace, které musí následně schválit stranická rada. Politický a ideologický „výcvik“ pro vyšší a střední management poskytuje centrální organizace zvaná Nationalistisch Vormingsinstituut (Nacionalistický vzdělávací institut).⁶³ Tato organizace působí pod stranickou exekutivou a vydává různé tematické brožury i stranický čtrnáctideník. Kromě této organizace existují ve struktuře VB i další orgány zajišťující např. propagandistické či studijní služby. Tam patří např. Vereniging van Vlaams Blok Mandatarissen (Asociace delegátů Vlámského bloku) a Nationalistische Omroepstichting (Nationalist Broadcast Foundation) [MUDDE, 2000: 89-93].

Podle Emilie Van Haute jsou tyto struktury zachovány i v současnosti. Strana funguje na čtyřech úrovních od nejmenších regionálních uskupení až po národní úroveň. Nejvýše je postavena rada strany, která de facto řídí veškeré dění ve straně. Důležitý je také národní kongres, kterého se může účastnit každý člen a který volí prezidenta strany. Na lokální úrovni bylo v roce 2012 celkem 210 poboček. Strana má i svou mládežnickou organizaci (Vlaams Belang Jongeren), která v podstatě produkuje budoucí členy [VAN HAUTE, 2013].

3.5.2. Pozice v systému a federální úroveň

Vzhledem k rozdílnosti belgického systému od kanadského bude tato část postavena poněkud jinak, než tomu bylo v případě Kanady. V Belgii nejsou regionální a federální strany striktně odděleny, což je dáno i způsobem vzniku federalismu v Belgii. Strana tak může působit na všech úrovních zároveň. Naopak je ale stranický systém rozdělen vertikálně, tedy na dva samostatné stranické systémy (valonský a vlámský). Vlámský blok/zájem pak logicky dlouhodobě sklízí větší úspěch na regionální úrovni než na úrovni federální.

---

⁶³ Založena 1987.

Zajímavá je však pozice strany v systému. Podle Sartoriho bych tuto stranu označila za stranu se silným vyděračským potenciálem. Ostatní strany (především na regionální a lokální úrovni) jsou totiž dlouhodobě nuceny tvořit koalice tak, aby silně pravicový VB zůstal v opozici. Tvoří tak vůči VB tzv. cordon sanitaire (viz výše), což znamená, že každá ze stran, účastníci se tohoto opatření, se zavázala nenavazovat s VB žádnou spoluprací, tedy netvořit koalice, společné kandidátky apod. První cordon sanitaire byl podepsán roku 1989, ale brzy byl porušen [MUDDE, 2000: 88-89]. Další, a tentokrát úspěšný v podstatě až dodnes, je dohoda z roku 1992 [ERK, 2005].

VB má na Vlámsko i další vliv. Podle Jana Erka se svým působením Vlámškému bloku/zájmu podařilo posunout politické centrum Flander více doprava. Vlámské strany totiž na základě úspěchu VB ucítily potřebu včlenit do svých programů některé aspekty silně pravicové politiky. Z této pravicové nálady ve vlámské společnosti v současné době těží i NV-A,⁶⁴ která vlastně užívá značně zmírněnou rétoriku VB a mnoho voličů tak přechází právě k ní [ERK, 2005].

3.5.3. Úspěchy ve volbách

Popularita VB byla na celostátní úrovni v počátcích působení strany poměrně nízká. Ve volbách 1981 a 1985 si strana držela jedno křeslo v parlamentu a v roce 1987 k němu přidala druhé. Ovšem kde v tomto období můžeme pozorovat velkou podporu je čistě Vlámský region. Například v roce 1988 získal VB podporu 20 % v Antverpách. Od roku 1991, kdy začala popularita strany narůstat, pak držel 36 křesel ve vlámských provinčních radách, 18 křesel v belgickém parlamentu a jedno křeslo v parlamentu evropském (již od roku 1989) [FITZMAURICE, 1996: 208-212].

Úspěch ve volbách roku 1991 byl pro stranu zlomovým. 24. listopadu 1991, kdy proběhly volby, se v belgické/vlámské historii přezdívá „Černá neděle.“ Vlámský blok se stal nejsilnější stranou v Antverpách, kde jej volil každý čtvrtý člověk, a úspěch zaznamenal i v ostatních vlámských městech. Jak již bylo zmíněno, v parlamentu získal 18 křesel – 12 v dolní komoře a 6 v senátu. Ve volbách z 9. října 1994 zaznamenal VB

---

⁶⁴ V současné době nejúspěšnější vlámská strana.

další úspěch a to výhrou 199 křesel v 82 vlámských místních radách. V roce 1995 se konaly první volby do vlámského parlamentu, kde VB získal 12,33 %.

I v následujících volbách⁶⁵ (1999) zaznamenal VB úspěch, a to především díky velkému množství skandálů členů konkurenčních stran. Od roku 99 tedy měl VB 15 poslanců a 4 senátory ve federálním parlamentu, 20 křesel ve vlámském parlamentu, 4 v Bruselské radě a 2 v evropském parlamentu [MUDDE, 2000: 89-93]. Ve federálních volbách roku 2003 získal VB 18 % všech vlámských hlasů a v regionálních volbách roku 2004 získal dokonce 24,2 % hlasů. Stal se tak největší stranou ve vlámském parlamentu držící 32 křesel [VAN HAUTE, 2013] [ERK, 2005].

Od roku 2006 se strana začala potýkat s odlivem voličů. V Antverpách, jež byly vždy baštou VB, se ve volbách do místních samospráv (2006) umístila až druhá za socialistickou stranou. Podle E. Van Haute, se ve volbách do federálního parlamentu roku 2007 strana, poprvé od devadesátých let, nedočkala překvapivě vysokých výsledků. Ovšem první opravdovou porážku znamenají pro VB volby roku 2009. Oproti roku 2004 ztratila třetinu svých voličů. Post-volební výzkum pak ukázal, že voliči se obrátili spíše k umírněnější NV-A. Propad pokračoval i v dalších federálních volbách (2010), kdy VB získal jen 12,6 % všech vlámských hlasů [VAN HAUTE, 2013].

Jak můžeme vidět v tabulce 4, zisky VB stále mají sestupnou tendenci.

3.5.3.1. Tabulka 4 - Volební výsledky VB

	Federální parlament (dolní komora)	Federální parlament (senát)	Vlámský regionální parlament
1995	7,83 % = 11 křesel	7,74 % = 3 křesla	12,33 % = 15 křesel
1999	9,87 % = 15 křesel	9,42 % = 4 křesla	15,54 % = 20 křesel
2003	11,59 % = 18 křesel	11,32 % = 5 křesel	xxx
2004	xxx	xxx	24,15 % = 32 křesel
2007	12 % = 17 křesel	11,9 % = 5 křesel	xxx
2009	xxx	xxx	15,28 % = 21 křesel

⁶⁵ Do federálního, regionálního a evropského parlamentu.

2010	7,8 % = 12 křesel	7,6 % = 3 křesla	xxx
2014	3,7 % = 3 křesla	xxx	5,92 % = 6 křesel

Zdroj: autorka na základě <http://www.electionresources.org/be/>;
<http://polling.belgium.be/en/index.html>; <http://www.ibzdgip.fgov.be/result/fr/main.html>

3.5.4. Volební program a rétorika strany

Jedno z prvních a zároveň jedno z nejkontroverznějších hesel strany se stalo *Eigen volk eerst!* (*Own people first! Náš lid na prvním místě!*). I to vypovídá o samotném programu strany, kterému se bude věnovat následující část.

Na počátku svého působení se VB prezentuje i jako antisystémová strana. Původní program strany, kvůli barvě vydání také nazýván jako oranžový booklet, byl šestnáctistránkový o velikosti A5. Měl profesionální vzhled a začínal několika citacemi oslavující vlámský nacionalismus apod. Úvod tomuto manifestu sepsal sám Karel Dillen, který se tím snažil zodpovědět otázku, proč Vlámsko potřebuje novou národně orientovanou stranu. Program sám o sobě pak obsahoval pět částí – tři zabývající se ideologií a dvě sumarizující. Podobně vypadal i první konkrétní volební program strany (1991), nesoucí heslo *Uit Zelfverdediging* (*Out of Self-Defence*), podpořené logem dvou boxujících rukavic. Dalším heslem (pro volby 1994) bylo *Grote kuis* (*Clean sweep, Velký úklid*). VB se opět snažilo přesvědčit voliče, že je potřeba nových, mladých stran s čerstvými nápady namísto stran starých a nefunkčních. Heslo pro parlamentní volby následujícího roku *Nu afrekenen!* (*Pay now! Teď zaplat'te!*) pak uvedlo program, který měl 160 stran a byl opět zaměřený proti starým stranám i samotnému systému [MUDDE, 2000: 94-115].

Po federalizaci strana poněkud upustila od pozice antisystémové strany a přešla na proti imigrantskou, nacionalistickou a bezpečnostní tematiku. Hesla *Baas in diven land* (*Boss in Own Country, Pánem ve vlastní zemi*) a *Recht op veiligheid* (*Right to security, Právo na bezpečí*), společně s brožurami a publikacemi jako *Een Programma voor de Toekomst van Vlaanderen* (*A Programme for the Future of Flanders, Program pro budoucnost Vlámka*) pak provázely kampaně VB po celá devadesátá léta. Základem ideologie VB byl vždy etnický nacionalismus, kde bylo Vlámsko stavěno nad samotný

stát. Základem ideologie VB tedy byl separatismus, vlámský nacionalismus, nejprve antisystémový a posléze proti imigrační postoj [MUDDE, 2000: 94-115].

V devadesátých letech také vznikl anti imigrační sedmdesátibodový program, který je v podstatě okopírovaným padesátibodovým programem francouzského Front National. V tomto programu pak VB předkládá myšlenku etnicky čistého Vlámka [ERK, 2005]. Byl to právě tento program a stále silnější pravicová rétorika, co zapříčinilo soudní řízení, jež nakonec znamenalo konec Vlámského bloku.

V roce 2004, kdy strana změnila své jméno, pak přichází i nutné změny v programu. Vlámský zájem se prezentuje jako pravicová nacionalistická strana, jejímž hlavním cílem je nezávislost Vlámka. Volá po navrácení půdy, jež byla Vlámům „ukradena“ Valony (jde především frankofonní obyvatelstvo v okolí Bruselu) a podobně. Jediné, co se zřetelně změnilo je tedy postoj k imigraci. Stále se k ní staví negativně, ovšem všechny silně xenofobní body byly zmírněny: „*Instead of an across-the-board call for the forced repatriation of all immigrants, the party has now limited its position to the ‘repatriation of those who reject, deny or combat our culture and certain European values such as separation of Church and state, liberty of expression, and equality between men and women’*“ [ERK, 2005].

Můžeme tedy konstatovat, že po změně názvu (jež několik autorů nazývá re-brandingem) byla většina extrémních bodů zmírněna či změněna. Naopak byla ještě více akcentována pozice strany-outsidera. Již před rokem 2004 využíval Vlámský blok sanitárního kordonu k vykreslení svého obrazu jako chudáka, který je utlačován, jelikož upozorňuje a kritizuje nekalé praktiky zkorumpovaného establishmentu a po soudním rozhodnutí z roku 2004 byl tento obraz ještě umocněn [ERK, 2005].

V neposlední řadě k rétorice strany patří i její prezentace. Vrchní představitelé strany jsou vždy slušně a vkusně oblečeni, mluví spisovnou vlámsčinou a prezentují se jako sofistikovaní slušní lidé a patrioti. Často se také nechávají vidět se svými rodinami či

partnerkami. VB také vydává (tištěné i internetové) periodikum s názvem The Flemish Republic,⁶⁶ které (na rozdíl od oficiálních stránek) obsahuje i informace v angličtině.⁶⁷

Stejně jako u Parti Québécois nyní uvedu tabulku zahrnující program strany dle jejích oficiálních webových stránek (přeloženo). Strana má svůj program rozdělen do devíti přehledných bodů zabývajících se postojem VB vůči klíčovým tématům. Program bych zařadilo do pravicového populismu, v některých otázkách je pak ale téměř krajně pravicový [Vlaams Belang, © 2016].

3.5.4.1. Tabulka 5 - Volební program VB

<i>Body programu</i>	<i>Širší popis</i>
1. Vlámsko a Brusel	VB nevěří v pokračování Belgie jako federálního státu. Skrze separaci Vlámška dosáhnout svobody; zbavit se šikany ze strany Valonů (příliv vlámských peněz do Valonska atp.); Brusel ustanovit hlavním městem nového vlámského státu.
2. Imigrace a naturalizace	VB se staví proti multikulturní společnosti a proti imigraci. Pouze řízená imigrace ve sníženém množství spojená s okamžitou naturalizací imigrantů; vyhoštění každého, kdo by odmítal, ignoroval či bojoval proti platným zákonům země a jejím kulturním hodnotám
3. Evropa a svět	VB bojuje proti přeměně EU v superstrát podobný USA, je pouze pro volnou evropskou spolupráci. Zahraniční politika by se měla soustředit na Nizozemí, anglosaské a skandinávské země, ke kterým má Vlámsko mnohem blíže než k současným frankofonním partnerům.
4. Bezpečí a spravedlnost	VB chce zavést přísnější tresty a zaměřit se na prevenci kriminality v přistěhovaleckých čtvrtích. Všechny imigranty, kteří spáchají nějaký trestní čin je podle VB důležité bez výjimky vyhostit. Dále je důležité zaměřit se na boj s drogami.
5. Pracovní příležitosti a podnikání	Podle VB belgické zákony utlačují svobodné podnikání a neodměňují pracující lid. Je tedy potřeba je zcela změnit.

⁶⁶ S podtitulem Why the Belgian federation should be dissolved and Flanders should become an independent state.

⁶⁷ Dostupné z: <http://www.flemishrepublic.org/>

6. Životní prostředí a energie	Snížení znečištění vzduchu, využívání obnovitelných a trvale udržitelných zdrojů, výuka dětí o ekologii. Podle VB je také důležité snažit se zachovávat krásnou vlámskou krajinu a lesy a přestat využívat cizí energie (např. ropu ze středního východu).
7. Vzdělávání a mládež	VB je proti reformám, které se momentálně dějí ve školství. Je pro zavedení povinné vlámstiny pro všechny nevlámské děti a zvýšení kvality výuky dalších jazyků (angličtina). Zároveň chce podporovat tradiční mládežnické spolky, mladé lidi v nouzi (např. vytvářením pracovních příležitostí pro mladé) apod.
8. Sociální péče	Zde chce VB především přesunutí pravomocí ohledně zdravotnictví a sociální péče od federální k vlámské vládě. Chce zároveň podporovat dobrovolnictví, péči o seniory apod.
9. Rodina	Pro VB je rodina základním stavebním kamenem společnosti. Tzn. Podpora mladých rodin a rodičů na rodičovské dovolené, podpora tradiční rodiny, podpora výchovných zařízení apod.

Zdroj: autorka na základě <http://www.vlaamsbelang.org/programma/>

4. Komparativní část

V následující části se budu věnovat vlastní komparaci obou případů. Nejprve porovnáím rysy kanadského a belgického separatismu v rámci obou federací a následně se zaměřím na vlastní komparaci stran, tedy Vlaams Belang a Parti Québécois. Zajímat mne budou především podobnosti a rozdílnosti stran, jejich geneze, program, volební výsledky, současná pozice a dopad na společnost a politický systém. Na základě shodnosti v jednotlivých bodech pak zodpovím obě výzkumné otázky. Tato kapitola je rozdělena na dvě části dle dvou stanovených výzkumných otázek.

4.1. Podobnosti a odlišnosti Parti Québécois a Vlaams Belang

V první části bude pomocí analýzy jednotlivých bodů zodpovězena výzkumná otázka č. 1.⁶⁸

4.1.1. Geneze a struktura PQ a VB

PQ vzniklo v roce 1968 vyčleněním z několika organizací i sloučením několika organizací. VB vzniklo o deset let později vyčleněním z Volksunie. Obě strany se mohou pyšnit silnou osobností zakladatele a následně lídra – PQ a jeho René Lévesque, VB a jeho Karel Dillen. Obě strany také prošly krizí v osmdesátých letech. Vrcholné období pak VB zažívá opět o deset let později než PQ (obě strany tedy ale cca 26 let po založení). Jiné podobnosti v genezích stran pozorovat nemůžeme. Vlaams Belang nikdy nebyl vládnoucí stranou, naproti tomu Parti Québécois nikdy nebyla souzena či zrušena. V bodu geneze je tedy shodnost sporná, spíše nepotvrzená.

I pokud bychom se zaměřili na uskupení, které vzniku PQ a VB předcházeli, tedy FLQ a Volksunie, najdeme podobnost pouze v jednostranném zaměření těchto hnutí či stran, které vyústilo v jejich rozpad poté, co se daný problém vyřešil (Tichá revoluce v Québecu a federalizace státu v Belgii). Z hlediska De Winterovy typologie regionálních stran, jak byla zmíněna v první kapitole, se tyto strany neshodují. Volksunie totiž jasně spadá do kategorie národně-federalistických stran a FLQ oproti

---

⁶⁸ Jaké jsou rozdíly a podobnosti mezi Parti Québécois a Vlaams Belang?

tomu do stran protekcionistických. Shodným prvkem je pouze výsledná strana, která je u obou těchto hnutí separatistická.

Co se struktury strany týče, je porovnání poněkud problematické, a to především vzhledem k odlišnému systému obou zemí. Obě strany mají více úrovněovou strukturu kopírující dělení státu. Ovšem vzhledem k tomu, že Vlaams Belang musí pokrývat o jednu úroveň více (tj. federální), liší se strany *de facto* i v tomto bodě.

4.1.2. Regionální a celostátní působnost PQ a VB

Dalším ze sporných bodů komparace se opět odvíjí od povahy federalismu a stranického systému Kanady a Belgie. Obě strany působí (a sklízí úspěch) na regionální úrovni. V případě Vlaams Belang ovšem musíme zohlednit i působnost na federální úrovni. A v tomto bodě se tedy strany liší, jelikož Vlaams Belang působí jak na regionální, tak na federální úrovni, oproti tomu Parti Québécois působí pouze na úrovni regionální. Bloc Québécois bohužel nemůžeme do komparace počítat, jelikož *de iure* není pokračováním PQ. Pouze z hlediska zaměření vybraných stran na politiku jednoho regionu bychom mohli konstatovat podobnosti. Obě strany byly v rámci dané skupiny obyvatel úspěšné, avšak jejich popularita v posledních letech klesá.

4.1.3. Pozice stran v systému

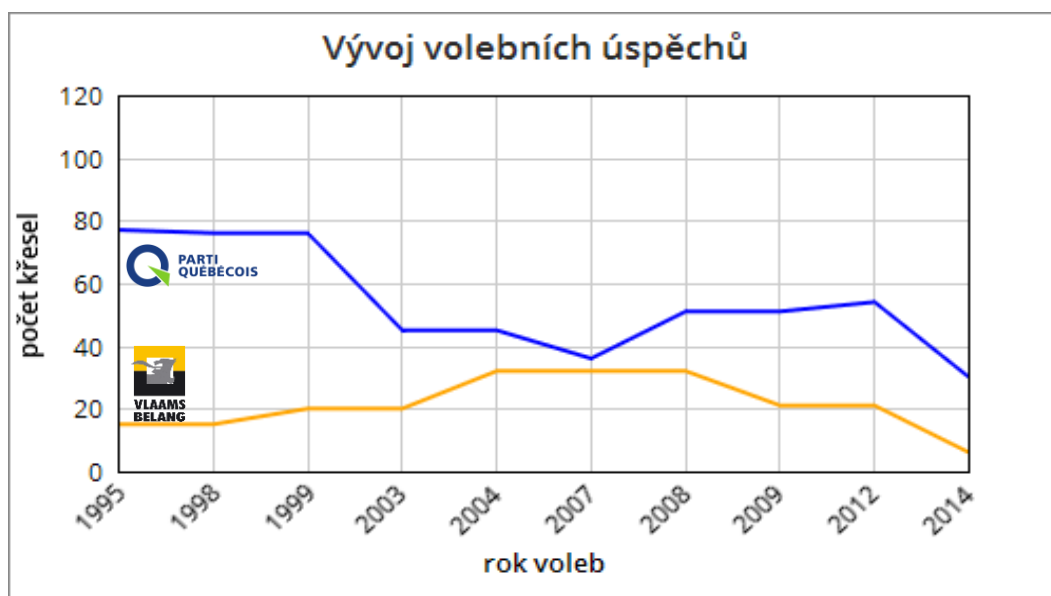
I pozice v systému obou stran je rozdílná. V případě Parti Québécois se jedná o relevantní stranu, která v rámci regionu působí jako jedna ze dvou stran systému, který se pohybuje mezi dvoustranickou podobou a (třístranickým) umírněným pluralismem. Je to většinou právě PQ, jejíž voličské úspěchy určují povahu tohoto systému (tedy zda se jedná o bipartismus či umírněný pluralismus). Vlaams Belang působí v systému jako strana s vyděračským potenciálem. Tuto pozici nezastává dobrovolně, ale kvůli již zmíněnému *cordon sanitaire*. V případě, že by sanitární kordon aplikován nebyl, mohla by být stranou, která bez problémů tvoří koalici. V tomto se VB blíží spíše Bloc Québécois, který zažívá na federální úrovni něco, co by se dalo nazvat kanadským sanitárním kordonem. Ačkoli totiž získala opakovaně většinu Quebeckých hlasů, a tedy i velmi silnou pozici ve federálním parlamentu, ostatní strany s ní odmítají spolupráci právě kvůli její separatistické povaze. VB tedy ovlivňuje systém

jiným způsobem než PQ. Jednak nutí ostatní strany utvářet koalice (kvůli sanitárnímu kordonu) a jednak způsobuje již zmíněný posun ostatních stran k pravicové politice.

4.1.4. Úspěchy stran ve volbách

Pro úspěch ve volbách nemůžeme (opět z důvodu odlišného fungování i velikosti federace) porovnávat přesná procenta, zvolila jsem tedy pro porovnání křivku vývoje úspěchů strany v čase. Jak již bylo zmíněno v úvodu, výsledky jsou pouze od roku 1995 a jedná se pouze o regionální výsledky (Québec a Vlámsko). Z důvodu nepřesnosti procent vůči zastoupení v parlamentu uvádím vždy vyhraná křesla. Vzhledem k tomu, že je v obou parlamentech téměř shodný počet křesel (vlámských 124 a quebeckých 125), bylo možné oba subjekty umístit do jednoho grafu.

Z grafu můžeme vypořadovat, že i úspěchy ve volbách jsou rozdílné. Jediným shodným prvkem je úpadek strany ve volbách roku 2014 a tedy pokles voličských preferencí jako trend posledních let. Důvodem je shodně v obou zemích nástup nových konkurenčních stran⁶⁹, které se prezentují podobnými názory jako zkoumané strany, ovšem umírněnějšími v oblasti právě separatismu nebo např. imigrační politiky.

⁶⁹ NV-A ve Vlámsku, CAQ v Québecu.

4.1.5. Volební program a rétorika

Rétorika a volební program jsou v podstatě jediným shodným prvkem dvou zkoumaných stran. Vzhledem k tomu, že pro komparaci byly vybrány separatistické strany je základním východiskem pro analýzu programů obou stran separatismus. Obě strany jej řadí na první místo a obě strany považují secesi za svůj hlavní cíl. S tímto je spojen i regionální nacionalismus obou stran. Obě strany propagují národní (quebeckou nebo vlámskou) identitu a hrdost. Považují je za důležité i v otázkách vzdělávání či integrace imigrantů. Tento nacionalismus je silně spjat s jazykem a kulturou, což se pak promítá i do dalších otázek. Zaprvé obě strany propagují naturalizaci přistěhovalců (povinné lekce jazyka a podobně). Zadruhé pak shodně obě strany propagují změnu zahraniční politiky (převzetí zahraniční politiky do vlastních rukou od federální vlády) regionu/provincie na příbuzné země: PQ žádá o větší kontakt s ostatními frankofonními zeměmi světa, VB naopak odklon od frankofonních partnerů a větší spolupráci s Nizozemím, anglosaskými a skandinávskými zeměmi.

Obě strany dále zastávají shodný názor, že je potřeba převzít více pravomocí z rukou federální vlády. Co se sociální péče týče, obě strany ve svém programu propagují podporu rodin, mladých a seniorů, a rovných příležitostí pro vlastní obyvatelstvo (tedy „pravé“ Vlámky nebo Quebečany). Překvapivým prvkem programů obou stran je pak zaměření na ekologii. Obě strany podporují ekologické smýšlení a výchovu mládeže k větší ekologické zodpovědnosti, využívání obnovitelných a trvale udržitelných zdrojů, ochranu lesů, vod a podobně. Obě strany ovšem do těchto ekologických myšlenek vkládají i jistý nacionalistický podtón (je potřeba chránit *krásné vlámské* lesy, je potřeba chránit a efektivně využívat *silné quebecké* vodstvo atp.). Pro shrnutí můžeme říci, že rétorika obou stran je shodná, co se nacionalismu a separatismu týče. Obě strany podmiňují i obyčejné body volebního programu separatismem, obě strany razí rétoriku „když budeme samostatní, když se zbavíme diktátu neefektivní federální vlády, budeme mít možnost a svobodu dělat vše lépe“.

V čem se naopak rétorika a program stran liší, je již zmíněná orientace stran na pravolevé ose politického spektra. PQ se tradičně řadí mezi středo-levicové strany a VB mezi strany pravicové (do 2004 mezi krajně pravicové). To můžeme pozorovat i v některých odlišných bodech programu. V otázce imigrace například, je PQ mnohem

více inkluzivní než VB, který prosazuje minimální a řízenou imigraci. Obě strany ovšem hovoří o potřebě všechny přistěhovalce více méně naturalizovat. I pohled na rodinu se liší. Obě strany sice ve svých programech mají podporu mladých rodin a rodin s dětmi, VB ovšem explicitně říká, že základem společnosti je tradiční rodina (tedy muž, žena, děti) a ta je i cílem podpory VB [Vlaams Belang, © 2016].

Poslední rozdíl v rétorice strany je pozice VB jako strany-outsidera, kterou strana dlouhodobě využívá. Obě strany ovšem často útočí na strany konkurenční jako na strany zkorumpované a diskriminující vůči separatistům.

4.2. Faktory ovlivňující podobu stran

V následující části bude zodpovězena druhá výzkumná otázka⁷⁰ a to na základě zkoumaných aspektů.

4.2.1. Postavení a charakter regionů Québec a Vlámsko v rámci federálního modelu

Na základě analýz jednotlivých faktorů jsem vytvořila jednoduchou tabulku. Pokud je daný faktor faktorem odlišujícím a tedy „pro-separatistickým“, pak je v tabulce zaneseno (+), pokud faktor hovoří proti separaci nebo (již) není v debatě o odlišnosti regionu relevantní, pak je uvedeno (-).

Region/faktory	Jazyk	Náboženství	Ekonomika
Québec	+	-	-
Vlámsko	+	-	+

V tabulce vidíme, že jak Vlámský region, tak Québec se odlišují především jazykem. Naopak náboženství není relevantním důvodem k separatismu ani v jednom případě. Ekonomická situace pak vybízí k secesi pouze Vlámsko, pro Québec je ekonomicky výhodnější zůstat součástí Kanady.

Pokud vezmeme jednotlivé body postupně, zjistíme, že jazyk je ve finále jediným shodným faktorem. Obě skupiny obyvatelstva se od zbytku země liší jazykem a tím

⁷⁰ Které prvky mají vliv na tyto podobnosti a rozdílnosti mezi stranami Parti Québécois a Vlaams Belang?

pádem i historií a kulturou. Oba zkoumané státy jsou velmi mladé, a tak mají oba zkoumané regiony vlastní historii odehrávající se před vznikem státu, která je definována právě jazykem a s ním spojenou kulturou. To se také posléze odráží ve volebních programech stran, které shodně obsahují změnu zahraniční politiky ve smyslu zaměření se na příbuzné země (viz výše) i důraz na vzdělávání mládeže i přistěhovalců v jazyce, historii a kultuře regionu. S nadsázkou můžeme říci, že nebyť jazykové odlišnosti regionů, nebyl by ani separatismus.

Naopak náboženství již není relevantním faktorem ani u jednoho z případů. Sice mohlo být štěpnou linií v minulosti (katolická komunita byla historicky silnější jak v Québecu, tak ve Vlámku), ovšem ani v jednom případě už tomu tak není.

Ekonomický faktor je v obou zemích důležitým pro samotný vznik nacionalismu, a především s ním spojeného separatismu, který se v obou zemích udál v šedesátých letech. Karel Dobbelaere toto vysvětluje ekonomickým růstem šedesátých let, který byl následkem industrializace a modernizace obou regionů [DOBBELAERE, 1990: S4]. V současné době se ale tento faktor udržel pouze ve Vlámku, kde stále působí jako silný argument pro secesi. To se následně odráží i ve volebním programu VB, kde je „ekonomická šikana ze strany Valonska“ jedním z bodů [Vlaams Belang, © 2016]. Obecně řečeno pak v rámci ekonomického faktoru sice obě země mohou v případě secese fungovat, ovšem Québec jen velmi problematičky.

Souhrnně tedy můžeme konstatovat, že odlišnosti regionu odráží i podoba stran a jejich volební program. Obě strany pak zakládají svůj požadavek na secesi především na lingvistické odlišnosti, což je jediný odlišující bod, ve kterém se oba regiony shodují a jediný zásadní faktor pro vznik separatismu v těchto dvou případech.

4.2.2. Stranické systémy federací

Již v průběhu psaní práce se ukázalo, že největší vliv na podobu stran má povaha federalismu daných zemí a jejich stranický systém.

V čem se obě země shodují je dvoukomorový federální parlament, kde je pouze dolní komora volena a senát je dosazován. Vlámsko i Québec pak mají oba vlastní vládu a volený jednokomorový parlament. Obě země mají také formálně v čele královskou korunu, která má spíše pouze symbolickou funkci.

Tím ovšem opět končí veškeré podobnosti. Když pomineme velikost a polohu obou zemí, vrátíme se k prvnímu důležitému rozdílu, a to k federalismu. Belgie je federace, která vznikla rozpadem unitárního státu, Kanada naopak vznikla složením několika britských kolonií. V Belgii je regionální a federální úroveň propojena především dosazovaným senátem, kdežto v Kanadě jsou obě tyto úrovně přesně odděleny. Z toho se odvíjí i systém fungování stran: v Kanadě jsou legislativně odděleny strany regionální od stran federálních. Pokud chce strana působit na obou úrovních, musí splnit několik kritérií, aby jí byla uznána registrace na obě úrovně, a i pak se právně jedná o dvě rozdílné strany. V Belgii ovšem může strana bez omezení působit na všech úrovních. To má zásadní vliv na srovnávané strany a výsledek i funkčnost komparace.

Podobně je to se stranickým systémem obou zemí, případně regionu a provincie. V Belgii funguje na všech úrovních umírněný pluralismus, který můžeme v případě Vlámka označit i za jemně polarizovaným. Tvoření koalic pro sestavení vlády je pak zcela běžnou praxí. Naopak v Kanadě se ve většině případů jedná dvoustranický systém, který v posledních letech osciluje k třístranickému umírněnému pluralismu. Vítězná strana sestavuje buď většinovou nebo menšinovou vládu, které je druhá strana oficiální opozicí. Oproti Belgii není tvoření koalic v Kanadě, ani v jejích provinciích, běžné.

Jak již bylo řečeno, obě tyto odlišnosti mají zásadní vliv na podobu stran, a tedy i jejich rozdílů a podobností. Pokud tedy chceme komparovat takové strany, narazíme na množství problémů a zjistíme, že ačkoli se mohou na první pohled zdát velmi podobné, jsou vlastně zcela odlišné.

5. Závěr

Hlavním cílem předkládané bakalářské práce bylo porovnání dvou separatistických stran Parti Québécois a Vlaams Belang. Tyto strany totiž na první pohled mají v rámci daného stranického systému stejnou roli separatistického hnutí. Práce vycházela z předpokladu, že Parti Québécois a Vlaams Belang jsou strany, které se v mnoha ohledech shodují. Pro potřeby výzkumu byly stanoveny dvě výzkumné otázky. Výzkumná otázka č.1: Jaké jsou rozdíly a podobnosti mezi Parti Québécois a Vlaams Belang? A Výzkumná otázka č.2: Které prvky mají vliv na tyto podobnosti a rozdílnosti?

První část práce se věnovala dvěma případovým studiím. První se týkala Kanady a strany Parti Québécois, druhá se týkala Belgie a strany Vlaams Belang. V obou studiích byla (s důrazem na zkoumaný region) uvedena relevantní historie státu, způsob, jakým daná federace funguje, její stranický systém a výskyt separatismu. Následně se autorka zaměřila na vybraný region a jeho odlišnosti od zbytku země. Analyzována byla relevantnost tří faktorů jakožto argumentů hovořících pro secesi. Tyto faktory byly jazyk, náboženství a ekonomika. Závěrečná část obou případových studií byla věnována separatistickým stranám Parti Québécois a Vlaams Belang. U těchto stran mne zajímala geneze a struktura, pozice v systému na regionální i federální úrovni, úspěchy ve volbách, volební program a rétorika stran.

Při komparaci se ukázalo, že strany jsou ve většině bodů odlišné a v některých aspektech svého působení i neporovnatelné. Základním rozdílem v těchto dvou případech je totiž povaha federalismu, a tedy i stranického uspořádání Kanady a Belgie. Z toho vyplývá i nemožnost porovnávat pole působnosti nebo strukturu strany. Vlaams Belang totiž působí současně na všech úrovních vlámské části belgického systému (který toto dovoluje) a naopak Parti Québécois působí jen na regionální úrovni, jelikož pro kanadskou federální úroveň je třeba samostatné registrace strany.

Komparace dokázala, že tyto dvě strany se v mnohých aspektech liší a jen v několika málo shodují. V odpovědi na VO1 tedy můžeme konstatovat, že geneze stran není shodná, ačkoli separatismus se v obou zemích projevil ve stejném období. Jak již bylo zmíněno, struktura stran také není shodná z důvodu rozdílného pole působnosti stran.

Pozice v systému je taktéž odlišná – Parti Québécois se pravidelně podílí na vládě, a naopak Vlaams Belang je z důvodu uplatnění principu *cordon sanitaire* stranou, která má pouze vyděračský potenciál. Volební výsledky Vlaams Belang jsou nesrovnatelně nižší než Parti Québécois a jediné, v čem se v tomto bodě strany shodují je úbytek voličů v posledních pěti letech. Jediným shodným bodem tedy zůstává volební program stran, který se shoduje ve většině bodů, ačkoli rétorika VB je silně pravicová a rétorika PQ středově levicová.

Odlišnosti zkoumaných stran jsou způsobeny všemi zkoumanými faktory mimo jazykovou odlišnost regionu, který dané strany reprezentují. Odpověď na výzkumnou otázku č.2 je tedy následující: Zásadní vliv na výše zmíněné rozdíly má především struktura federalismu a stranický systém obou států, který určuje většinu rozdílů mezi zkoumanými stranami. Ze tří zkoumaných faktorů odlišnosti zkoumaných regionů má ekonomika vliv negativní, tedy způsobuje rozdílnost v některých bodech programů PQ a VB. Náboženství nemá na podobnosti ani rozdílnosti stran žádný vliv, jelikož není relevantním argumentem odlišnosti ani v jednom případě. Naopak jazyk je zásadním určujícím prvkem odlišnosti zkoumaných regionů a jejich mateřských států. V obou regionech se tak objevuje lingvisticky podmíněný separatismus, který se stává argumentem shodným pro obě strany.

Z předchozích odstavců vyplývá, že předpoklad, který tvrdí, že strany mají převážně shodné znaky se nepotvrdil. Obě strany se ve většině zkoumaných kritérií liší. Jediným shodným znakem těchto dvou stran je důraz na etnicko-lingvisticky založený separatismus. Ten se projevuje ve většině bodů volebního programu obou stran. Separatismus v obou zkoumaných regionech se tedy shoduje pouze v jazykové odlišnosti od jejich mateřských státních celků.

Summary

This bachelor thesis is focused on separatist parties Parti Québécois and Vlaams Belang. It is a comparative case study comparing Canadian and Belgian case. Each of the proposed case studies in the first part of the thesis talks about the country's brief history, party system and form of federalism. It also includes analyses of the three chosen factors (economics, language and religion) and its validity as an argument for the separatism. Later the studies focus on the party itself. It analyses the party structure, history, success in elections, programme and position in the political system of their regions and countries. In the final part the thesis proposes a comparison of these two cases. Trough the comparison the thesis shows that those two parties are similar only in their language focused separatism (which means similarities in the party programme) as well as their regions are similar only in the importance of language difference.

Použitá literatura a zdroje

- **Neperiodická literatura:**

BARŠA, Pavel a Maxmilián STRMISKA. *Národní stát a etnický konflikt: politologická perspektiva*. 1. vyd. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999. Politologická řada. ISBN 80-85959-52-6.

BRANS, Marleen, Lieven DE WINTER a Wilfried SWENDEN (eds.). *The politics of Belgium: institutions and policy under bipolar and centrifugal federalism*. London: Routledge, 2009. West European politics series. ISBN 978-0-415-48453-4.

CRÊTE, Jean a Guy LACHAPELLE. *The Bloc Québécois*. In: THORBURN, Hugh G. a Alan WHITEHORN (eds.). *Party politics in Canada*. 8th ed. Toronto: Prentice Hall, 2001. ISBN 0-13-020920-1.

DE WINTER, Lieven a Huri TÜRSAN. *Regionalist parties in Western Europe*. New York: Routledge, 1998. ISBN 0415164370.

DESCHOUWER, Kris. *The politics of Belgium: governing a divided society*. New York: Palgrave Macmillan, 2009. Comparative government and politics. ISBN 978-0-230-21814-7.

FIALA, Petr a Maxmilián STRMISKA. *Teorie politických stran*. Praha: Barrister & Principal, 1998. Vědecké studie (Barrister & Principal). ISBN 80-85947-31-5.

FÍRTOVÁ, Magdalena. *Kanada*. 1. vyd. Praha: Libri, 2014. Stručná historie států. ISBN 978-80-7277-529-3.

FITZMAURICE, John. *The politics of Belgium: a unique federalism*. [2. and wholly rewritten ed.]. London: Hurst, 1996. ISBN 1850652155.

FRASER, Graham [EDITED BY IVON OWEN]. *René Lévesque & the Parti québécois in power*. Montreal [Ont.]: McGill-Queen's University Press, 2001. ISBN 9780773569867.

- HLAVÁČEK, Pavel a Petr JUREK. *Politické systémy anglosaských zemí*. Praha: Dokořán, 2014. Bod (Dokořán). ISBN 978-80-7363-678-4.
- HUDON, Raymond. In: THORBURN, Hugh G. a Alan WHITEHORN. *Party politics in Canada*. 8th ed. Toronto: Prentice Hall, 2001. ISBN 0-13-020290-1.
- HULICIUS, Eduard. *Belgie*. Praha: Libri, 2006. Stručná historie států. ISBN 80-7277-191-4.
- JACKSON, Robert J. a Doreen JACKSON. *Politics in Canada: culture, institutions, behaviour and public policy*. 5th ed. Toronto: Prentice Hall, 2001. ISBN 0130273155.
- LACHAPELLE, Guy a Marie-France CHARBONNEAU. *Le Bloc québécois: 20 ans au nom du Québec*. Montréal: Richard Vézina, 2010. ISBN 9782923788036.
- MUDDE, Cas. *The ideology of the extreme right*. Manchester: Manchester University Press, 2000. ISBN 0-7190-5793-0.
- MURRAY, Věra. *Le Parti québécois: de la fondation à la prise du pouvoir*. Montréal: Hurtubise HMH, 1976. ISBN 0775809880.
- NOVÁK, Miroslav. *Systémy politických stran: úvod do jejich srovnávacího studia*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1997. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-85850-22-2.
- PAVKOVIĆ, Aleksandar. a Peter. RADAN. *The Ashgate research companion to secession*. Burlington, Vt.: Ashgate, 2011. Ashgate research companion. ISBN 9781315613543
- PRESTHUS, Robert Vance. *Elite accommodation in Canadian politics*. Cambridge: University Press, 1973. ISBN 0521086957.
- ROSŮLEK, Přemysl. *Politický secesionismus & etické teorie: Allen Buchanan a jeho kritici*. Brno: Barrister & Principal, 2014. ISBN 978-80-7485-037-0.
- ROVNÁ, Lenka a Miroslav JINDRA. *Dějiny Kanady*. 2., dopl. vyd. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2012. Dějiny států. ISBN 978-80-7422-158-3.

ŘÍCHOVÁ, Blanka. *Komparace politických systémů: západoevropské politické systémy*. V Praze: Vysoká škola ekonomická, 2009. ISBN 978-80-245-1516-8.

SARTORI, Giovanni. *Strany a stranické systémy: schéma pro analýzu*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005. Klasikové společenských věd. ISBN 80-7325-062-4.

SAYWELL, John. *The Rise of the Parti Québécois 1967-1976*. Repr. Toronto: University of Toronto Press, 1977. ISBN 0-8020-2275-8.

SMITH, David E. *Federalism and the constitution of Canada*. Toronto: University of Toronto Press, 2010. ISBN 978-14426-4270-6.

STRMISKA, Maxmilián. *Kanadská stranicko-politická soustava: (kanadský bipartismus a multipartismus)*. Brno: Masarykova univerzita, 1997. ISBN 80-210-1597-7.

STRMISKA, Maxmilián. *Regionální strany a stranické systémy: Španělsko, Itálie, Velká Británie a Severní Irsko*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1998. Politologická řada. ISBN 80-85959-32-1.

STRMISKA, Maxmilián. *Smrtonosné vlastenectví: etnicko-politický terorismus v Baskicku a Quebecu*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav, 2001. Studie; sv. 21. ISBN 80-210-2721-5

STRMISKA, Maxmilián. *Politické strany moderní Evropy: analýza stranicko-politických systémů*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-038-0.

RÉD. PAR CLAIR YSEBAERT. *La Belgique fédérale, la constitution: mémento politique '93-'94*. Bruxelles: Kluwer Editorial en collab. avec le Crédit communal et INBEL, 1993. ISBN 9067164666.

- **Odborné články**

ANGELL, Harold M. Duverger, Epstein and the Problem of the Mass Party: The Case of the Parti Québécois. *Canadian Journal of Political Science / Revue canadienne de science politique* [online]. 1987, **20**(2), 363-378 [cit. 2016-02-08]. ISSN 00084239. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/3228707>

BRANSWELL, Brenda. THE LANDRY DILEMMA. *Macleans*'s [online]. 2001, **114**(22), 30-33 [cit. 2016-12-20]. ISSN 00249262.

CANNON, Gordon E. Consociationalism vs. Control: Canada as a Casestudy. *The Western Political Quarterly* [online]. 1982, **35**(1), 50-64 [cit. 2016-12-20]. ISSN 00434078. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/447971>

DOBBELAERE, Karel a Liliane VOYÉ. From Pillar to Postmodernity: The Changing Situation of Religion in Belgium. *Sociological Analysis* [online]. 1990, **51**, S1-S13 [cit. 2016-10-25]. ISSN 00380210. Dostupné z: www.jstor.org/stable/3711670.

ERK, Jan. From Vlaams Blok to Vlaams Belang: The Belgian Far-Right Renames Itself. *West European Politics* [online]. 2005, **28**(3), 493-502 [cit. 2016-12-19]. DOI: 10.1080/01402380500085681. Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/01402380500085681>

GOOSSENS, Jurgen a Pieter CANNOOT. Belgian Federalism after the Sixth State Reform. *Perspectives on Federalism* [online]. 2015, **7**(2), 29-55 [cit. 2016-12-14]. ISSN 2036-5438. Dostupné z: http://www.on-federalism.eu/attachments/213_download.pdf

HAMILTON, Richard a Maurice PINARD. The Bases of Parti Québécois Support in Recent Quebec Elections. *Canadian Journal of Political Science / Revue canadienne de science politique* [online]. 1976, **9**(1), 3-26 [cit. 2016-02-07]. ISSN 00084239. Dostupné z:

<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=edsjsr&an=edsjsr.3230868&scope=site>

PATRIQUIN, Martin. THE PQ'S STUNNING COUP. *Maclean's* [online].

2014, **127**(11), 16-20 [cit. 2016-12-20]. ISSN 00249262. Dostupné z:

<http://search.ebscohost.com/login.aspx?authtype=shib&custid=s1240919&direct=true&db=bth&AN=94894742&site=eds-live&scope=site&lang=cs>

PATRIQUIN, Martin. Behind the curve. *Maclean's* [online]. 2016, **129**(42), 28 [cit.

2016-12-20]. Dostupné z:

<http://search.ebscohost.com/login.aspx?authtype=shib&custid=s1240919&direct=true&db=bth&AN=118804525&site=eds-live&scope=site&lang=cs>

PINARD, Maurice a Richard HAMILTON. The Parti Québécois Comes to Power: An Analysis of the 1976 Quebec Election. *Canadian Journal of Political Science / Revue canadienne de science politique* [online]. 1978, **11**(4), 739-775 [cit. 2016-02-07]. ISSN 00084239. Dostupné z:

<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=edsjsr&an=edsjsr.3231031&scope=site>

PINARD, Maurice. Political Ambivalence towards the Parti Québécois and Its Electoral Consequences, 1970-2003. *The Canadian Journal of Sociology / Cahiers canadiens de sociologie* [online]. 2005, **30**(3), 281-314 [cit. 2016-02-07]. ISSN 03186431. Dostupné z:

<http://search.ebscohost.com/login.aspx?authtype=shib&custid=s1240919&direct=true&db=edsjsr&AN=edsjsr.10.2307.4146143&site=eds-live&scope=site&lang=cs>

TORFS, R. Religion and state in Belgium. *Insight Turkey* [online]. 2015, **17**(1), 97-119 [cit. 2016-10-25]. ISSN 1302177X. Dostupné z:

<http://eds.b.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?sid=4448586d-a1ad-4a46-adb3-a6bd7a4ad287%40sessionmgr107&vid=2&hid=122>

- **Ústavy a zákony**

Constitution Act [online]. 1982. [cit. 2016-03-07]. Dostupné také z: <http://laws-lois.justice.gc.ca/eng/Const//page-15.html#docCont>

La Constitution Belge [online]. 1993 (poslední revize 2014) [cit. 2016-03-07]. Dostupné z: http://www.senate.be/doc/const_fr.html

The British North America Act [online]. 1867. [cit. 2016-03-07]. Dostupné také z: http://www.legislation.gov.uk/ukpga/1867/3/pdfs/ukpga_18670003_en.pdf

- **Internetové zdroje, statistiky a ostatní**

BÉLANGER, Claude. Federalism. *Readings in Quebec History* [online]. Marianopolis College, Department of History, 1998 [cit. 2016-02-10]. Dostupné z: <http://faculty.marianopolis.edu/c.belanger/quebechistory/readings/federal.htm>

BLOC Québécois: oficiální webové stránky [online]. © 2016 [cit. 2016-02-10]. Dostupné z: <http://www.blocquebecois.org/>

Bouchard's Resignation A Political Bombshell. *Digital Journal* [online]. 2001 [cit. 2016-12-20]. Dostupné z: <http://www.digitaljournal.com/article/32103>

Bruno Valkeniers Is the New Chairman. *The Flemish republic* [online]. 2008 [cit. 2016-12-19]. Dostupné z: <http://www.flemishrepublic.org/8/20>

CANADA. Difference between Canadian Provinces and Territories. *Government of Canada: Intergovernmental Affairs* [online]. © 2016 [cit. 2016-5-20]. Dostupné z: <http://www.pco-bcp.gc.ca/aia/index.asp?lang=eng&page=provterr&doc=difference-eng.htm>

CBC News. Key moments in Pierre Karl Péladeau's short political life. *CBC/Radio-Canada* [online], 2016 [cit. 2016-02-10]. Dostupné z: <http://www.cbc.ca/news/canada/montreal/pierre-karl-peladeau-key-moments-1.3562788>

Census 2011. *Direction générale Statistique – Statistics Belgium* [online]. © 2014 [cit. 2016-02-10]. Dostupné z: http://census2011.fgov.be/index_fr.html

COOPER, Sean. The Economic Impact of an Independent Quebec. *MoneyWise* [online]. 2014 [cit. 2016-02-07]. Dostupné z: <https://www.ratesupermarket.ca/blog/economic-impact-independent-quebec/>

COORSH, Karolyn. Pauline Marois resigns as PQ leader after crushing defeat. *CTVNews* [online]. 2014 [cit. 2016-02-07]. Dostupné z: <http://www.ctvnews.ca/politics/pauline-marois-resigns-as-pq-leader-after-crushing-defeat-1.1765703>

ČESKO. Belgie: Základní charakteristika teritoria, ekonomický přehled. *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. ©2016 [cit. 2016-02-10]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/belgie/index.html

EUROSTAT. Gross domestic product (GDP) at current market prices by NUTS 2 regions. *Eurostat* [online]. Lucemburk, © 2016 [cit. 2016-12-20]. Dostupné z: <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>

KASSAM, Ashifa. Pierre Karl Péladeau steps down as leader of Quebec separatist party. *The Guardian* [online]. 2016 [cit. 2016-02-07]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2016/may/02/pierre-karl-peladeau-resigns-parti-quebécois>

MAKARENKO, Jay. Federalism in Canada: Basic Framework and Operation. *Mapleleafweb* [online]. 2008 [cit. 2016-12-13]. Dostupné z: <http://www.mapleleafweb.com/features/federalism-canada-basic-framework-and-operation.html>

NV-A: oficiální webové stránky strany. *Frequently Asked Questions* [online]. © 2016 [cit. 2016-12-10] Dostupné z: <http://english.n-va.be/frequently-asked-questions#ideology>

Parti Québécois: oficiální webové stránky strany [online]. © 2015 [cit. 2016-12-20]. Dostupné z: <http://pq.org/>

PAQIUN, Mali Ilse. Citizen Péladeau: flamboyant tycoon ready to revitalize Quebec's separatists. *The Guardian* [online]. 2015 [cit. 2016-02-07]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2015/may/18/citizen-peladeau-flamboyant-tycoon-ready-to-revitalize-quebecs-separatists>

QUÉBÉC. Nombre de premiers ministres et de gouvernements depuis 1867. *Assemblée nationale Québec* [online]. © 2014 [cit. 2016-5-20]. Dostupné z: <http://www.assnat.qc.ca/fr/patrimoine/pm1.html>

RAGAN, Christopher. The staggering price of Quebec independence. *The Globe and Mail* [online]. 2014 [cit. 2016-02-07]. Dostupné z: <http://www.theglobeandmail.com/report-on-business/economy/economy-lab/the-staggering-price-of-quebec-independence/article17529502/>

SMITH, Raymond A. How Belgium Survived 20 Months Without a Government. *WashingtonMonthly.com* [online]. 09-10-2013 [cit. 2016-06-11]. Dostupné z: <http://washingtonmonthly.com/2013/10/09/how-belgium-survived-20-months-without-a-government/>

Statistics Canada. *StatCan* [online]. Ottawa, © 2016 [cit. 2016-12-20]. Dostupné z: <http://www.statcan.gc.ca/>

Tom Van Grieken désigné nouveau président du Vlaams Belang. *Le Soir* [online]. 2014 [cit. 2016-12-19]. Dostupné z: <http://www.lesoir.be/684441/article/actualite/fil-info/fil-info-belgique/2014-10-19/tom-van-grieken-designe-nouveau-president-du-vlaams-belang>

VAN HAUTE, Emilie a Teun PAUWELS. *The party organization of the Vlaams Belang* [přednáška]. Amsterdam: CES Conference, 2013. In: Academia.edu [online] [cit. 2016-12-19]. Dostupné z:
https://www.academia.edu/3760278/The_party_organization_of_the_Vlaams_Belang.

Vlaams Belang: oficiální webové stránky strany [online]. © 2016 [cit. 2016-12-20].
Dostupné z: <http://www.vlaamsbelang.org/>

WATERFIELD, Bruno. Belgium to have new government after world record 541 days. *Telegraph.co.uk* [online]. 06-12-2011 [cit. 11-06-2016]. Dostupné z:
<http://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/belgium/8936857/Belgium-to-have-new-government-after-world-record-541-days.html>

Seznam příloh

Příloha č. 1: Francouzština v Kanadě (tabulka)

Příloha č. 2: Náboženství v Kanadě (tabulky)

Přílohy

Příloha č. 1: Francouzština v Kanadě (tabulka)

Uvedeno v procentech z celkového počtu obyvatel Kanady, Québecu a Kanady po odečtení Québecu.

	Canada	Quebec	Canada without Quebec
Mother tongue	22 %	79,7 %	4,2 %
Language spoken at home	23,8 %	87 %	4,3 %
First official language	23,2 %	85,5 %	4,0 %
Ability to conduct a conversation	30,1 %	94,4 %	10,2 %

[Statistics Canada, © 2016]

Příloha č. 2: Náboženství v Kanadě (tabulky)

Tabulka 2A: Počet obyvatel hlásících se k víře, ke křesťanství, ke katolictví a k protestanství.

	Kanada	Québec	Kanada bez Québecu*
Věřící	32 832 320	7 732 520	25 099 800
<u>Křesťané</u>	22 102 745	6 356 880	15 745 865
Katolíci	12 810 705	5 775 740	7 034 965
Protestanti*	5 704 570	202 805	5 501 765

* Vypočteno autorkou na základě statistických údajů

[Statistics Canada, © 2016]

**Tabulka 2B: Procenta obyvatel – vypočtena na základě tabulky 2A a údajů
Kanadského statistického úřadu [Statistics Canada, © 2016]**

	Kanada	Quebec	Kanada bez Quebecu
věřící	98,7 %	97,8 %	98,1 %
<u>z toho křesťané</u>	67,3 %	82 %	62,7 %
z toho katolíci	58 %	89 %	44,7 %
z toho protestanti	25,8 %	3,1 %	34,9 %